

Riksdagens protokoll

2005/06:64

Tisdagen den 31 januari

Kl. 13.30 – 15.52

Protokoll
2005/06:64

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 24 och 25 januari.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 2 februari kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Göran Persson.

3 § Meddelande om ändrad voringstid

Andre vice talmannen meddelade att *torsdagen den 23 februari* skulle voring äga rum *kl. 17.00* och inte efter debattens slut, som tidigare aviserats.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2005/06:216

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:216 av Kjell-Erik Karlsson (v)

Användningen av etanol i den befintliga fordonsparken

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 mars 2006.

Skälet till dröjsmålet är utlands- och inrikesresor.

Stockholm den 26 januari 2006

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:217 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
Ledarhundar till synskadade

Interpellationen kommer att besvaras tisdag den 7 februari 2006.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 25 januari 2006

Socialdepartementet

Berit Andnor

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Svar på
interpellationer

5 § Svar på interpellation 2005/06:133 om undernäring bland äldre vårdbehövande

Anf. 1 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Inger René har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att snabbt få förändringar till stånd när det gäller undernäringssproblematik bland äldre personer.

Det är helt rimligt att äldre personer förväntar sig att vardagen erbjuder möjlighet till god och näringsriktig mat som kan avnjutas under former som gör hela måltiden till en berikande upplevelse. I rapporter från bland annat forskning och tillsyn framkommer det att många äldre aningen är undernärda eller löper hög risk att bli det. Det vanligaste är att de problem som beskrivs gäller äldre personer i särskilt boende. Resultaten skiljer sig något åt mellan olika undersökningar. Oavsett orsakerna till det så är problemen med undernäring allvarliga både i form av lidande, förlorad hälsa och livskvalitet för den enskilde och i form av ökade kostnader för vård och omsorg.

När man redan har sjukdomar så är det särskilt viktigt att man får adekvat hjälp för att kunna tillgodose sina näringsbehov. I Socialstyrelsens och länsstyrelsens rapport från en gemensam tillsyn av kost och näring i särskilt boende i Stockholms län visas att samtliga enheter som granskats hade en organisation och ett arbetssätt som ger goda förutsättningar för att säkerställa den enskildes behov av riktig kost och tillfredsställande näring. Insikter och kunskaper om undernäringssproblem bedömdes ha ökat. Bland annat genomförs regelbundna kontroller av den enskildes näringstillstånd genom vägning eller mätning av *body mass index*.

Kunskapsbrister och otillräcklig samverkan ger upphov till bristfälliga rutiner och försvårar systematiskt kvalitetsarbete inriktat på riskanalys, förebyggande åtgärder och systematisk uppföljning av resultat.

Regeringen har i april 2005 givit Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Livsmedelsverket, Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting erbjuda kommunerna stöd för kvalitetsutveckling i kost-, närings- och måltidsfrågor. Stödet kan vara i form av idéseminarier, spridning av goda exempel, stöd till regionala nätverk och utveckling av kvalitetskriterier för upphandling. Socialstyrelsen bör i sam-

råd med länsstyrelserna utveckla särskilda bedömningskriterier som kan användas vid tillsyn i kost-, närings- och måltidsfrågor. I uppdraget ingår att överväga om utvecklingen av kvalitet och säkerhet i mathållningen kan stödjas genom föreskrifter för exempelvis kost och näring inom vård och omsorg för äldre. Uppdraget ska redovisas i en delrapport senast den 1 april 2006 och slutredovisas senast den 1 april 2007.

Genom Kompetensstegen stöder regeringen kommunernas kompetenshöjande utbildningar med 450 miljoner kronor under 2005 och 300 miljoner kronor under 2006 och lika mycket 2007. Bland de områden som ligger högt i kommunernas prioriteringar finns utbildningar om kost och näring.

Under åren 2006 och 2007 ger regeringens satsning på utbildningsviktariat kommunerna bidrag för att anställa 10 000 vikarier per år och bidrag till grundutbildning motsvarande omvårdnadsprogrammet för den ordinarie personalen.

Jag har för avsikt att under våren 2006 lägga fram ett förslag till riksdagen om en tioårig utvecklingsplan för äldreomsorgen. Utvecklingen av äldreomsorgen behöver vara inriktad på att dels lösa dagens problem, dels skapa goda förutsättningar att möta de utmaningar som den åldrande befolkningens behov av vård och omsorg ställer oss inför. Till de förutsättningarna hör bland annat personalens kompetens och utvecklingsmöjligheter, men också hur väl ansvaret för vård av och omsorg om de mest sjuka kan tydliggöras.

Anf. 2 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Dessvärre ser jag inga möjligheter till snabba förändringar när det gäller att få förändringar till stånd inom äldreomsorgen fastän det handlar om äldre som svälter och till och med dör inom svensk äldreomsorg. De dör alltså av svält. Det borde vara bråttom, tycker jag, med att göra någonting åt den här situationen.

Mat är, eller borde vara, skönhet, glädje, njutning, upplevelser och kärlek. Mat ska förutom att ge rätt näring stimulera, inspirera och sätta fantasin i rörelse. Jag skulle vilja lämna en liten påse till statsrådet här. Stick ned näsan i den här påsen och lukta och smaka, och känn vad det gör för fantasin och för glädjen! Det går att lukta utanpå den också, för jag känner att dofterna går rätt igenom. Känn vad det skapar! Dofter kan som till exempel också musik få minnen att väckas till liv, eller hur? Pröva, statsrådet!

Mat är alltså mer än föda, näringsämnen eller kost. Mat är livskvalitet och upplevelser. Det märks på frågor som vi får när vi har varit på kalas eller på resor. Vad åt ni? Om man ligger på sjukhus så frågar människor: Hur var maten? Mat är fundamentalt i vårt dagliga liv.

Min interpellation handlar om hur vi när samhället har tagit över ansvaret för äldre människor sköter just detta ansvar. Tyvärr blir svaret i alltför många fall: icke godkänt.

Rapport på rapport visar att många far illa på samhällsliga institutioner. Rapporterna är inte nya. Det har skrivits om detta i åtskilliga år. Det talas om att upp till hälften av boende på olika typer av institutioner är fel- eller undernärda. Upp till hälften – det är 50 av 100. Det är som sagt inte heller ovanligt att människor dör av svält. Om det hade varit lika

många som hade fallit ur sängen och slagit sig eller fått fel medicin så är jag säker på att statsrådet hade satt in åtgärder genast. Men i det här fallet avvaktar man.

Det här är inte första gången som frågan debatteras här i riksdagen. Dessvärre verkar det inte heller bli den sista. För mer än tio år sedan fastslog den nationella handlingsplanen för nutrition att man skulle arbeta med att förebygga sjuklighet och för tidig död i samband med kostrelaterade sjukdomar och undernäring. Nu hänvisar statsrådet till en ny rapport som vi fortfarande får vänta på till om ett år, våren 2007. Detta är inte rimligt, statsrådet.

En grupp som statsrådet inte heller nämner i sitt svar till mig är en grupp som inte är homogen, men som ändå behöver extra uppmärksamhet när det gäller kost och mat. Det är alla gamla människor som har kommit till Sverige på äldre dagar. Det krävs en speciell varsamhet så att de dels mår bra, dels får mat som väcker deras matminnen till liv och får dem att känna att de lever ett värdigt liv på gamla dagar. Också här behövs det utbildning av personal, som jag också efterfrågar i min interpellation.

Vad tänker statsrådet göra för att vi inte ska behöva vänta till 2007 för att få en förändring till stånd?

Anf. 3 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi avvaktar inte alls. Jag är väldigt glad för Inger Renés stora engagemang i de här frågorna. Det engagemanget behövs. Vi har redan satt i gång med ganska mycket arbete på det här området. För första gången har Socialstyrelsen nu i uppgift att titta på om vi ska ha föreskrifter när det gäller maten inom äldreomsorgen. Maten har aldrig tidigare behandlats med en sådan vikt som nu sker. Den jämförs med de andra åtgärderna inom vården och omsorgen. Det arbetet är redan i gång.

Socialstyrelsen har också redan dragit i gång det informationsarbete och stöd för kvalitetsutveckling som man har i uppgift att genomföra. Går man in på Socialstyrelsens hemsida kan man följa aktuella artiklar som hela tiden läggs upp på deras särskilda område för närings- och måltidsfrågor som är ett resultat av det uppdrag som man fick för ett år sedan. De ska också inom en mycket kort tid komma fram med förslag på vilken typ av stöd som behövs för att tillsynen när det gäller måltidsfrågorna ska få en annan tyngd och konkretion än vad de har haft. Det här arbetet pågår för fullt.

När det gäller personalens utbildning gör vi den största satsningen någonsin på äldreomsorgspersonalens kompetensutveckling. Just frågor om näringslära men också om måltidssituationen i stort, som Inger René beskriver väldigt bra här i sitt inlägg, är ett av de områden som är mest prioriterat ute i kommunerna. Regeringen beslutade strax före jul om att fördela ungefär 800 miljoner kronor till de projekten. Många av dem handlar om just de här frågorna.

Väldigt mycket pågår alltså redan, men jag tror inte att vi ska vara nöjda. Väldigt mycket mer behöver göras. Den här frågan kommer också att finnas med i den nationella utvecklingsplanen för äldreomsorgen som jag kommer att presentera för riksdagen under våren.

En fråga som man kan ställa sig är hur kommunerna på ett ännu bättre sätt ska kunna ta ett helhetsgrepp om måltidsfrågorna. Det handlar ju också, som beskrivs så väl av den ljuvliga doften från de här bullarna, om lust och njutning, och förhoppningsvis också ofta om samvaro. Måltiden är ett bra tillfälle för samvaro.

Men det handlar också om många äldre människor som har sjukdomar och kanske många mediciner som påverkar både smaken och upplevelsen av maten och också aptiten. Det måste man ta särskild hänsyn till.

Då blir jag förstås lite bekymrad när jag ser på situationen ute i kommunerna. Nyligen träffade jag Dietisternas riksförbund. De uppgav att det totalt sett i Sveriges kommuner endast var anställt 9,6 dietister. Det finns naturligtvis även andra personalgrupper som kan göra ett bra arbete på det här området, men man kan ändå lite förvånat konstatera att det borde finnas ännu mer av den kompetensen ute i kommunerna.

Så även om mycket pågår, finns det mer att göra. Jag är glad för det stora engagemang som Inger René visar. Jag tror att det är viktigt att måltiden inte bara ses som ett näringsintag utan att vi ser till hela måltidssituationen. Det är också en väsentlig del av det sociala innehållet inom äldreomsorgen.

Anf. 4 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Det var visserligen inte Ylva Johansson som var statsråd på den tiden, men för nu elva år sedan fick vi en nationell handlingsplan när det gäller nutrition. Den handlingsplanen har, såvitt jag kan bedöma, legat i träda sedan dess. Nu sätter man till nya uppdrag och nya utredningar och tror att det ska bli bättre. Under tiden far många äldre illa på samhälleliga institutioner och också i hem där de är beroende av hemtjänst.

Jag tycker att man kan jämföra den lilla påse som statsrådet fick av mig med de frusna plasttallrikar som många människor får i dag för ett veckobehov och som man ska ta fram och försöka äta. Det är väldigt lite av njutning och social samvaro, för att citera statsrådet, som ligger i den typen av måltider.

Det borde vara så att vi är överens om att det är en mänsklig rättighet att uppfylla det näringsbehov och energibehov som man har. Är man gammal, sjuk eller går på medicinsk behandling, som statsrådet sade, är det svårt för den enskilde att täcka behovet utan hjälp. Behovet kan också förändras på grund av den medicinska behandlingen. Sociala, kulturella och psykologiska faktorer påverkar också.

Alla i de äldres matkedja måste engageras med adekvata kunskaper inom den verksamhet som de arbetar i. Jag menar att det förändringsarbetet måste sättas i gång genast.

Jag blir lite överraskad av att statsrådet tar så lätt på en del i min interpellation. Det handlar om vårdbiträdenas och undersköterskornas utbildning. Det har visat sig att de inte har en timme utbildning på det här området under sin utbildningstid. Då hjälper det inte om man nu sätter in kompetenshöjande åtgärder för dem som redan är i tjänst. Vi borde titta på dem som utbildar sig i dag.

Jag har också hört den här siffran på lite drygt nio dietisttjänster. Dietisterna är självfallet nyckelpersonerna i det här arbetet. Jag är alldeles övertygad om att dietisterna gör ett alldeles utomordentligt arbete där de

finns. Men maten gör ingen nytta så länge den ligger på tallriken. Maten gör nytta när den har kommit ned i magen på ett trevligt sätt för de här människorna. Då spelar faktiskt den vårdpersonal som är närmare de äldre människorna en mycket stor roll. Det handlar inte bara om att man ska kunna näringsvärde och medicinska faktorer, utan det handlar om att förstå vikten och nyttan av en god mathållning. Det handlar om att skapa en miljö som är maximal för de gamla människorna så att de faktiskt åter upp det som ligger på tallriken och som eventuellt kan vara så gott som det ska vara och innehålla alla de näringsämnen som man behöver.

Anf. 5 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi har inte gömt undan matfrågan i någon utredning. Det som händer är att vi har satsat nu. På regeringens initiativ pågår just nu utvecklingsarbete och kompetensutveckling på bred front inom det här området på ett sätt som det aldrig har gjort tidigare. Vi har inte gömt undan någon fråga.

När det gäller vårdbiträdenas och undersköterskornas kompetens är det precis så som jag också sade i mitt svar och i mitt tidigare inlägg. Det är där vi gör de stora satsningarna. Det är också där man har valt att i väldigt många fall prioritera just näringslära och måltidssituationen. Där gör vi större satsningar än någonsin tidigare. Jag delar uppfattningen att den nära personalens kompetens spelar väldigt stor roll. Och som säkert Inger René vet håller Skolverket redan på med en översyn av kursplanerna för bland annat omvårdnadsprogrammet.

Men man måste också säga att det inte bara handlar om att önska sig bättre situationer ute i hemtjänsten inte minst. Det är ofta där vi har problemen med de här lådorna som Inger René beskriver. Det handlar också om att våga vara beredd att ta politiskt ansvar för att satsa pengar på den här verksamheten. Då är det svårt att få ihop det med den övriga politiken som Inger Renés parti företräder. Där handlar det om att man ska sänka skatterna väldigt mycket redan nästa år och ännu mer de kommande åren. Vill man ha en bättre måltidssituation i hemtjänsten och i de särskilda boendena måste man också vara beredd att satsa mer pengar.

Kompetens är viktigt, men det behövs också mer resurser så att det finns tillräckligt med personal som har tid att sitta ned tillsammans med vårdtagaren när man äter, som har tid att duka lite snyggt på bordet, röja undan andra saker som ligger där, kanske tända ett ljus, kanske lägga upp maten lite snyggt och finnas med. Vi vet i dag från undersökningar av hur måltidssituationen ser ut att det ger väldigt mycket bättre resultat när det gäller hur mycket mat man faktiskt äter. Vi vet också en hel del om vad man kan göra med själva näringsinnehållet i maten, hur det ska bli godare så att man äter mer och får i sig mer. Då måste man också vara beredd att satsa mer pengar på den här verksamheten, och det kommer vi socialdemokrater att göra.

Anf. 6 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Nu är det här en interpellationsdebatt, det vill säga det är oppositionens möjlighet att kritisera regeringen. Men jag är glad att statsrådet ger mig möjlighet att tala om att Moderaterna faktiskt satsar 10,7 miljarder i budgeterade medel under de närmaste tre åren. Statsrådets

parti, Socialdemokraterna, talar om 10 miljarder, men de är ännu inte budgeterade. Vi kan väl hoppas att de blir det så småningom.

Jag har alltså skjutit in mig på några saker som jag tycker är viktiga i det här sammanhanget. Det är att vi måste titta på de invandrade gamla människornas situation och att vi måste titta på utbildningssituationen. Det är en fråga som vi har talat om här i riksdagen i åtminstone tio år, och det har ännu inte hänt någonting. Då säger statsrådet: Nu ska det hända någonting. Men vad är det som gör att vi just nu ska tro att det ska bli en förändring?

Jag tycker att den här situationen känns absurd. Det borde vara så att god, näringsriktig mat serverades varje dag, åtminstone fem gånger, i vacker miljö. Maten ska också betraktas som lika värdefull för medicinen, för i de här sammanhangen är det ofta så att maten stöder medicinen eller tvärtom. Vi vet att det här är en önskebild och att det här inte är fallet för väldigt många gamla människor.

Det sägs ibland att ett tecken på ett samhälles civilisation är hur man behandlar sina äldre. Statsrådets svar visar tyvärr inte på några framsteg i regeringens politik på det här området, och jag är rädd att vi kommer att ses – fastän kanske i andra, nya roller – efter valet 2006. Att behandla gamla människor så som vi gör i dag är inte tecken på en utvecklad civilisation i samhället, och det beklagar jag.

Anf. 7 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är ju så – det vet ju Inger René också – att om man räknar på Moderaternas budgetförslag så resulterar det i mindre pengar till kommuner och landsting än vad de har i dag. Det är naturligtvis så att man inte både kan få mer pengar till offentlig verksamhet och samtidigt göra väldigt stora skattesänkningar. Där har man ett val att göra, och det är det valet som väljarna kommer att få göra på valdagen i år.

Men jag vill ändå kommentera detta. Det är inte sant att ingenting händer. Det är sant att vi har stora problem fortfarande, men det är inte sant att ingenting händer, och det är inte sant att maten inte värderas lika högt som medicinen. Det var precis det som var innebörden av regeringens beslut för ett år sedan då vi ändrade den här synen. Just nu pågår den största kompetensutveckling som staten någonsin har satsat på inom äldreomsorgens personal. En stor andel av detta handlar just om måltids-situationen och näringslära. Socialstyrelsen håller nu på med ett brett utvecklingsarbete. Väldigt mycket pågår just nu, och det är självklart att det kommer att leda till förbättringar.

Jag är dock inte nöjd. Jag tror att vi behöver göra ännu mer än det som redan pågår. Inte minst tror jag att äldre invandrare är en grupp som behöver uppmärksammas. Det gäller inte bara maten, utan det gäller i väldigt många avseenden inom äldreomsorgen, där jag tror att vi behöver göra särskilda insatser för att se till att få en bra äldreomsorg för våra äldre invandrare. Det är en av de frågor jag också kommer att återkomma till i den nationella utvecklingsplanen till riksdagen i vår.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2005/06:179 om patientsäkerhet inom sjukvården

Anf. 8 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kenneth Lantz har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra patientsäkerheten inom sjukvården.

Låt mig inledningsvis säga att frågor som rör patientsäkerhet och kvalitetssäkring inom hälso- och sjukvården, enligt min uppfattning, är två av de viktigaste komponenter som krävs för att alla människor i Sverige ska kunna erbjudas en god hälso- och sjukvård. De uppgifter som landstingsrevisorerna i Stockholm redovisar i sin rapport måste naturligtvis tas på stort allvar.

Tillsynen över vård, omsorg samt den sociala verksamheten har framför allt två angelägna uppgifter. Det handlar om dels att upptäcka och påtala brister i verksamheten, dels att bidra till att bristerna åtgärdas, verksamheten utvecklas och att kvaliteten förbättras. En förutsättning för att kvalitets- och patientsäkerhetsarbete ska ge positiva resultat är givetvis också att all hälso- och sjukvårdspersonal ute i verksamheterna, på olika nivåer, engageras i arbetet.

Socialstyrelsen har i sin roll som tillsynsmyndighet tydligt fokuserat på patientsäkerhetsfrågor och har under hösten öppnat en ny webbplats för patientsäkerhet. Denna ger bland annat tillgång till styrelsens riskdatabas som nu innehåller ca 20 000 beslut fattade i lex Maria-ärenden. Informationen kan användas för riskbedömning, händelseanalys och kunskapsåterföring i patientsäkerhetsarbetet. Inom myndigheten har också tillsatts en patientsäkerhetssamordnare som aktivt ska arbeta utåtriktat mot hälso- och sjukvården.

Den 15–16 september 2005 hölls den andra nationella konferensen om patientsäkerhet i Stockholm. Konferensen arrangerades av Sveriges Kommuner och Landsting, Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag och Socialstyrelsen, i samarbete med Sveriges läkarförbund, Svenska läkaresällskapet, Vårdförbundet och Svensk sjuksköterskeförening. Organisationerna formulerade tillsammans ett gemensamt uttalande som mynnade ut i tre frågor som man lovade att fortsätta verka för.

Den första frågan handlar om att i vården utveckla en säkerhetskultur som mer kännetecknas av hög riskmedvetenhet och ett aktivt riskreducerande arbete än av ett syndabockstänkande. Den andra frågan handlar om att man i högre grad ska använda rapporterade händelser och risker som underlag för sitt patientsäkerhetsarbete i vården.

Slutligen avsåg man att verka för att patienter, deras närstående och personal, som varit inblandade i händelser som lett till eller kunnat leda till att en patient skadas, aktivt involveras i analysen av händelsen samt ges adekvat stöd när negativa händelser inträffat.

Jag tycker att det är mycket positivt att olika intressen på detta sätt arbetar tillsammans mot samma mål, och jag har blivit informerad om att en tredje konferens om patientsäkerhet planeras till januari 2007.

I detta sammanhang kan jag också nämna att patientsäkerhet är en aktuell fråga inom EU-samarbetet. Framför allt det brittiska ordförandeskapet har lyft upp frågan på bordet med flera konferenser om patientsäkerhet. En särskild arbetsgrupp kring patientsäkerhetsfrågor har också tillsatts under 2005, i vilken Sverige deltar aktivt.

Jag kommer att följa utvecklingen på detta område med stort intresse. Det är uppenbart att vi i patientsäkerhetsarbetet inte har nått ända fram, och det finns ännu inte, som Kenneth Lantz så riktigt påpekar, något säkert system för att eliminera dödsfall och skador till följd av den mänskliga faktorn. Mot bakgrund av det omfattande och offensiva kvalitets- och patientsäkerhetsarbete som för närvarande pågår så bedömer jag dock att det finns goda förutsättningar att ytterligare förbättra patientsäkerheten, och jag har därför inte för avsikt att nu initiera några åtgärder.

Anf. 9 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Tack, ministern för svaret! Visst låter det vackert när ministern svarar att enligt hennes uppfattning är patientsäkerhet och kvalitetssäkring två viktiga komponenter för en god och säker sjuk- och hälsovård i Sverige. Men vi har ju haft den här vården och omsorgen under så pass många år, så man borde ha lärt av sina misstag. Det är väl inte bara en slump att det har funnits ganska mycket i medierna de senaste veckorna om just de här frågorna. Jag tycker att man bättre borde ta till vara de erfarenheter som kommer fram varje dag genom de mänskliga eller kanske rutinmässiga misstag som begås inom vården.

Jag är, tillsammans med många människor i vårt land, missnöjd med att ministern försöker fly från sitt ansvar att skyndsamt förbättra patientsäkerheten. Visst arbetas det på detta, men för mig är frågan akut.

Inledningsvis skulle jag vilja ta ett exempel från trafiken, som förmodligen inte heller är okänt för ministern. Där har vi sedan många år nolltolerans. Det är klart uttalat att inom till exempel flyget rapporteras minsta lilla incident – inte för att man ska kunna pricka enskilda människor utan med syfte att göra transporterna säkrare.

Jag undrar hur statsrådet kommer att agera för att öka inrapporteringen av incidenter, stora eller små, just i syfte att förbättra patientsäkerheten.

I svaret ger statsrådet information om en riskdatabas som för tillfället omfattar ungefär 20 000 beslut fattade i olika lex Maria-ärenden. Detta är bra. Men frågan som jag vill ställa är om ministern är nöjd med enbart vetskapen om att databasen finns och att detta har kommit i gång. Jag skulle vilja fördjupa detta och fråga: Hur fungerar detta arbete? Rapporterar läkare och annan vårdpersonal in de olika incidenter som bevisligen förekommer, eller är det så att man är rädd för repressalier om man rapporterar in? Då undrar jag: Hur skyddas individen, den som eventuellt rapporterar in, privat eller inom vården? Det borde ju vara tydligt uttalat att rapporteringen är anonym, men det lär finnas system där det går att följa upp den som rapporterar, och vad gör man åt det?

Min tanke är inte alls att komma åt individer – det hoppas jag att vi kan vara fullständigt överens om, för det är inte alls på den nivån den här debatten ska ligga. I till exempel Danmark är det garanterat att anmälaren är och förblir anonym.

Fru talman! Datasystem i all ära, men det är dock människor vi har att göra med. Det skulle vara mycket intressant att höra hur statsrådet ser på frågan om hur organisation och kanske framför allt kultur och attityd inom vården fungerar. Finns det i regeringen egentligen en vilja att kunna gå till grunden med dessa förmodliga ganska väl kända omständigheter och ganska omfattande problem, eller sopas de här problemen

under mattan helt enkelt, samtidigt som många människor i vårt land bevisligen drabbas av mer eller mindre oförklarliga misstag?

Kjell Asplund skriver i sin ganska tuffa artikel i Svenska Dagbladet i går om hur kanske tusentals människor dör av misstag i Sverige. Det finns ingen direkt statistik på detta, men om vi tar siffrorna från USA och räknar om dem procentuellt kommer vi upp i ganska betydande mängder. Vad anser man inom regeringen om detta? Är det tillfredsställande eller tar man det bara med en axelryckning? Jag tycker att det är ohyggligt om enskilda människor drabbas på det sättet.

Anf. 10 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Kenneth Lantz lyfter upp en mycket viktig fråga angående patientsäkerhet inom vården. Jag hade inte möjlighet att läsa den artikel som Kenneth Lantz talar om, men jag såg på de sena nyheterna på TV 3 som också tog upp den här frågan och påtalade just att flera tusen människor drabbas på något sätt. Så visst är frågan mycket aktuell, och det har den varit länge.

Eftersom jag är ledamot av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd kommer jag på det ena eller andra sättet ständigt i kontakt med dessa frågor under de sammanträden vi har. Nu har jag suttit i Hsan i 13 år. Statsrådet Ylva Johansson har helt rätt i att det handlar om två saker: dels att upptäcka och påtala brister i vården, dels att förbättra den kvalitet som inte är bra.

Jag vill informera om att socialutskottet nyligen behandlat den här frågan, och den kommer att debatteras i kammaren nästa vecka, onsdag den 8 februari, i samband med socialutskottets betänkande SoU10. Frågan kommer att debatteras under rubriken Legitimation och skyddad yrkestitel eftersom det finns en reservation från borgerligheten.

Vi från den borgerliga sidan anser att det behövs ett mer målmedvetet patientsäkerhetsarbete inom hälso- och sjukvården. Vi tror att antalet misstag i vården skulle kunna minskas bland annat genom förbättrade säkerhetssystem och genom att ha ett medvetet säkerhetstänkande för hela verksamheten. När saker sker inom vården händer det många gånger att en eller några personer individuellt blir utpekade som de som gjort misstagen.

Med erfarenhet från Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd kan jag konstatera att felen och bristerna många gånger handlar om stress, bristande kontrollfunktioner inom vården, dålig organisation och inte minst förekommer det att ledarskapet inte är särskilt bra. Därför, fru talman, blir jag lite ledsen när jag hör Ylva Johanssons svar där hon säger att ”jag kommer att följa utvecklingen på detta område med stort intresse” och att hon inte har för avsikt att initiera och vidta några åtgärder. Jag undrar, precis som Kenneth Lantz, varför man bara hänvisar till detta när man faktiskt har makt och möjligheter att göra något. När problemet är så stort som det är undrar jag varför Ylva Johansson bara vill se på och inte är beredd att vidta några åtgärder.

Anf. 11 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det här är en mycket angelägen fråga. Vi vet ju inte hur stort problemet är, men att det är stort tror jag att vi kan räkna med. Om man applicerar den stora undersökning som genomfördes i USA på

svenska förhållanden skulle det leda till att vi har upp emot 4 000 onödiga eller för tidiga dödsfall per år. Vi vet inte om den siffran stämmer, men jag är rädd för att de faktiska siffrorna inte ligger så långt ifrån. Jag tror att vi har stora problem på det här området, och därför är det viktigt att frågorna prioriteras. Det är klart att vi behöver vidta ytterligare åtgärder, och flera saker är redan på gång. Låt mig peka på några viktiga delar.

Jag vill börja med frågan om läkemedel. Vi vet att många fallolyckor och olika sjukdomar orsakas av felmedicinering och övermedicinering. Detta är vanligt inte minst bland många äldre. När man gör ordentliga läkemedelsgenomgångar finner man att många äldre har alldeles för mycket läkemedel och ibland också läkemedel som är motstridiga. Här har vi vidtagit åtgärder. Vi har nyligen inrättat ett läkemedelsregister som gör det möjligt för läkare och farmaceuter att få tillgång till uppgifter om vilka läkemedel en patient redan har. Vi har också börjat utveckla ett IT-system som kan varna för olika kombinationer, alltså varna när man försöker skriva ut ett nytt läkemedel som inte stämmer med ett annat. Jag tror att vi dessutom behöver göra ytterligare insatser för att åstadkomma regelbundna läkemedelsgenomgångar inte minst bland äldre.

Falloolyckor är ett jättestort problem. Det gäller både i eget boende, i särskilt boende och i sjukvården. Det beror bland annat på läkemedelsanvändning. Det beror också på dålig nutrition, som vi hade en diskussion om nyligen, och på det området håller en rad åtgärder på att genomföras. Det gäller både personalens kompetens och utvecklingsarbetet i kommunerna.

Vi har också nyligen inrättat möjligheterna till de så kallade plusjobben. De kan användas just i form av en Fixar-Malte som hjälper äldre med olika lättare uppgifter för att förhindra fallolyckor. Det tror jag kommer att ha stor betydelse. Vi vet att 40 000 pensionärer varje år faller så illa att det kräver sjukhusvistelse, och jag tror att vi kan minska den siffran betydligt. Tusen pensionärer dör varje år på grund av fallolyckor, och även där finns det mycket att göra i form av förebyggande arbete.

Jag vill öka inrapporteringen. Socialstyrelsen och Kjell Asplund bedriver ett mycket bra arbete där de under en tid prioriterar dessa frågor och systematiskt arbetar med inrapporteringsrutiner bland sjukvårdshuvudmännen samt hur man återför kunskapen till verksamheten. Jag räknar med att det utvecklingsarbetet kommer att fortsätta att bedrivas, och det betyder väldigt mycket.

Själv kommer jag att träffa Socialstyrelsens ledning nästa vecka för att särskilt diskutera dessa frågor och de förslag till förändringar av lex Maria som Socialstyrelsen då kommer att överlämna till mig. Man vill alltså på ett tydligare sätt fokusera på systemfelen och mindre på syndabockar bland enskilda individer. Jag är mycket intresserad av att ta del av deras förslag.

Avslutningsvis vill jag, fru talman, peka på ytterligare ett område där jag tror att det finns liv att spara. Det handlar om att satsa på ordentliga och bra IT-system. Vi behöver gemensamma system. De behöver inte vara likadana, men de måste kunna tala med varandra inom olika delar av sjukvården och omsorgen. Det måste vara möjligt att föra över elektroniska journaler mellan olika vårdgivare, hämta information och automa-

tiskt få relevant information från olika vårdgivare för att snabbt kunna ta del av detta.

Det system som vi har i dag, där IT-systemen inte talar med varandra och vi på grund av lagstiftning inte heller alltid har tillåtelse att föra över informationen, är enligt min uppfattning förmodligen en stor orsak till problem med patientsäkerheten. Därför kommer regeringen att inom kort presentera en nationell strategi för IT-användning inom vården. Så fort utredningen är klar planerar jag att komma tillbaka med lagförslag om nödvändiga förändringar för att också lagtekniskt möjliggöra överföringen av informationen.

Anf. 12 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Detta är för mig så pass allvarligt att om jag blir lite upprörd får jag be om ursäkt för det. Jag möter nämligen i mitt dagliga arbete människor som är drabbade av det här. Maud Ekendahl och jag har uppgifter inom detta område. Maud nämnde Hsan, där hon är engagerad, och jag sitter i Patientskadenämnden. Vi sitter så att säga mitt i verkligheten. Det finns enskilda människor som drabbas, och vi kan inte bara säga att vi ska göra en utredning. Vi måste engagera oss i framtiden. Det krävs åtgärder nu, och därför kan vi inte låta oss nöja med att ”vi vill” och ”vi har för avsikt”.

Vi sitter visserligen inte öga mot öga med patienten, utan i stället läser vi handlingar, journaler och annat. Det sker med stor integritet och respekt för individen, och då ser vi också fall där det fallerat. Vi måste, bästa statsråd, omgående vidta åtgärder mot detta.

Jag har ett par frågor som jag lite grann skulle vilja fördjupa mig i. När det gäller fallolyckorna ser vi att det är för få människor inom vården, vilket kan vara en bidragande orsak. Många människor behöver hjälp vid toalettbehov då de måste förflytta sig, men det finns ingen hjälp i närheten. Vi har exempel på att personer fallit omkull på toaletten och blivit liggande där utan att kunna nå omgivningen. Det får bara inte hända inom svensk sjukvård. Därför krävs det fler händer och fötter inom vården.

Det handlar om människor inom vården. Ministern nämnde i förbifarten receptarier och apotekare. Jag tror att det skulle vara en stor nytta om vi kunde få en påskyndning av att vi kontrollerar och gör register över dels vad det är för medicin som vi har hemma, dels vad det är vi äter. Man måste ha en större kontroll på sjukhusen av vad det är för någonting som skrivs ut.

Jag skulle känna en stor tillfredsställelse om vi kunde få ett förtydligande på området. Vad är det som egentligen som gäller? Vad gör regeringen för att människor ska slippa att äta ihjäl sig av medicineringen? De kanske får följsjukdomar eller briståkommor på grund av att de stoppar i sig felaktig eller olämplig medicin. Nu är vi inne på ett område som jag knappast behandlade i mitt anförande, så Maud Ekendahl får ta den frågan. Mediciner går emot varandra och slår ut varandra i stället för att hjälpa varandra.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis återkomma till anonymiteten. Är det möjligt att rapportera in till detta register som statsrådet talar så varmt om och känna: Jag får vara anonym? Är det tryggt? Kan man vara övertygad om att det inte blir några repressalier av rapporteringen? Är kul-

turen och attitydfrågorna inom vården sådan att jag kan känna mig fullständigt trygg om jag vill långsiktigt hjälpa drabbade människor inom vården att få en tryggare och säkrare behandling?

Om statsrådet kan säga: Så här är det, och så här vill vi att det ska vara från regeringens sida, tror jag att det är många som uppskattar detta.

Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Nu tog statsrådet upp frågan om journalföring. Det är sorgligt och en stor skam att sjukvården år 2006 inte på ett och samma sjukhus kan ha en och samma journal. Är jag på kirurgen finns det en journal. Kommer jag in för något gynekologiskt kanske några dagar senare ligger den journalen någon annanstans, och ingen vet någonting.

Vi kommer då in på frågan om läkemedel, och så vidare. Den ena läkaren vet ingenting. Vi som är någorlunda rediga i huvudet kan klara oss. Men är man lite förvirrad vet man inte var man var någonstans, vad man har fått, och om man ska äta det, och så vidare. Det är en stor skam att man inte har klarat av det inom sjukvården.

Socialutskottets majoritets ställningstagande är en lika passiv hållning som statsrådet har här. Man vill inte vidta några åtgärder direkt och konkret. Det kan jag säga i dag, eftersom betänkandena har gått till tryck. Det är offentligt, har jag tagit reda på, så att jag inte gör något tokigt här.

Kenneth Lantz var inne på att vi borgerliga partier vill att man ska identifiera svagheterna i verksamheten och ta tag i det innan något händer. Vi tycker att avvikelserapporterna och registren som man har i Danmark är väl så bra att titta på. Det är lagstadgat, och rapportören får inte straffas, som Kenneth Lantz sade.

Min sista fråga till statsrådet är: Har statsrådet tagit del av Danmarks avvikelsemotiv? Är statsrådet beredd att titta närmare på det? Det skulle kanske vara något för Sverige.

Anf. 14 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har stor respekt för det engagemang som både Kenneth Lantz och Maud Ekendahl visar i arbetet och som jag också vet att ni har i era andra funktioner när ni stöter på de här frågorna. Men det är inte sant att mitt svar är att vi ska avvakta och inte göra någonting. Veldig mycket pågår redan, och det måste drivas vidare.

Vi kan som exempel ta frågan om läkemedel. Det nya läkemedelsregistret som riksdagen lagstiftade om infördes i våras. Jag tror att det började fungera i november före jul. Nu har vi ett läkemedelsregister. Det betyder att läkare eller farmaceuter alltid kan ta reda på vilka läkemedel personen redan har.

Det innebär i den praktiska situationen en förbättring för mängder av framför äldre människor. Men man vet själv hur det är när man sitter hos doktorn. När doktorn frågar vilka mediciner man redan har kommer man inte ihåg vad de heter, och sedan byter de ju namn varje gång man hämtar ut dem. Det är inte så lätt att veta vilka det är eller vilken dos. Det kan man alltid ta reda på, och därmed på ett bättre sätt avväga medicineringen. Det är en stor och viktig åtgärd som vi just har genomfört och som jag tror kommer att betyda mycket.

Prot. 2005/06:64
31 januari

Svar på
interpellationer

När det gäller elektroniska journaler delar jag uppfattningen. Jag tycker att det är allvarligt att vi inte har det. Vi borde ha elektroniska journaler i hela sjukvårdssystemet. Vi måste genomföra de lagändringar som gör det möjligt att också kunna få information från varandras olika journaler.

Jag avser inte att tillsätta några utredningar, utan arbetet drivs nu framåt. IT-strategin kommer att presenteras inom kort. Vi har där för första gången blivit överens alla Sveriges kommuner och landsting, de stora statliga aktörerna och regeringen. Det är ett stort och viktigt steg att vi har en gemensam syn på att det behövs gemensamma grepp.

Den utredning som tar fram lagförslag för att möjliggöra informationsöverföringen kommer med sina förslag i höst. Jag räknar med att de mycket kort därefter, efter remissbehandling, kan bli proposition så att vi kan få den förändringen.

Självklart ska ingen drabbas av repressalier när man rapporterar felaktigheter eller risker. Det tror jag att vi kan vara överens om. Frågan är: Hur kan vi ytterligare förbättra avvikelserapporteringen över huvud taget? Det gäller både att få den mer frekvent och att man rapporterar tillräckligt brett.

Det gäller också att information som sedan finns i avvikelserapporteringen verkligen återförs så att det kan leda till förändringar av rutiner och verksamheter. Här är jag mycket öppen för att diskutera olika sätt att åstadkomma den förbättringen. Jag vet att Socialstyrelsen under en tid har prioriterat den frågan mycket högt. Man har haft regelbundna genomgångar av just avvikelserapporteringen runt om i landet ute hos huvudmännen.

Jag kommer att träffa Socialstyrelsens ledning om detta i nästa vecka. Jag vill ta del av deras förslag innan jag uttalar mig om vilka förändringar jag kan tänka mig. Men jag vet av förhandsinformation från medierna att Socialstyrelsen också kommer att föreslå förändringar när det gäller lagstiftningen lex Maria. Det ska bli intressant att ta del av de förslagen.

Anf. 15 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag vill tacka för den diskussion som vi har haft förmånen att få ha tillsammans med syftet att förbättra för drabbade människor.

Jag vill gå tillbaka till frågan om patientskadenämnden. Där känner vi gång på gång en osäkerhet. Tas uppgifterna till vara? Kommer de dit där de egentligen ska, eller hamnar de bara i ett dött och sterilt register?

Jag skulle önska att de kom till utbildningsnivån så att blivande läkare och vårdpersonal verkligen får veta: Så här är erfarenheten i svensk sjukvård i dag. Detta har man kommit fram till i Hsan, inom läkemedelsförsäkringen, inom patientförsäkringen, och så vidare. Det är dagsaktuell kunskap. Kommer den kunskapen till rätt person? Det är min slutliga fråga.

Det är beklagligt om vi inte skulle kunna enas om att vi vill driva denna fråga tillsammans: Jag tror inte att det finns någon partipolitik i detta. Men ministern måste förstå att det finns viss frustration inom borgerligheten. Vi ser inte att det blir någon konkret förbättring på området.

IT-samordningen ska öka för patientsäkerhetens skull. Det är bra svar som Ylva Johansson ger här i Svenska Dagbladets artikel med rubriken

Min son dog i onödan. Men låt oss se till att det kommer människor in. Det räcker inte med några döda datorsystem. Datorsystem i all ära, men låt oss se människor inom vården.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2005/06:64
31 januari

Svar på
interpellationer

7 § Svar på interpellation 2005/06:184 om patientens rätt till kontinuitet och samordning

Anf. 16 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Erik Ullenhag har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att tillgodose patientens rätt till kontinuitet och samordning i enlighet med ett förslag från Socialstyrelsen.

Låt mig inledningsvis poängtera att patientsäkerhet, samordning och kontinuitet i vården är mycket viktiga och angelägna frågor som i hög grad påverkar den enskildes möjligheter att få en god och trygg vård. Jag vill dock understryka att sjukvårdshuvudmännen har en skyldighet att erbjuda en god hälso- och sjukvård. I detta ligger bland annat att vård och behandling så långt det är möjligt ska utformas och genomföras i samråd med patienten. Hälso- och sjukvården ska också tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen. Socialstyrelsen har som tillsynsmyndighet till uppgift att bland annat stödja och granska verksamheten och hälso- och sjukvårdspersonalens åtgärder.

Dagens hälso- och sjukvård är högt specialiserad, vilket för många patienter innebär att de inom ramen för sin vård kommer i kontakt med många olika vårdgivare. Det är viktigt att det finns någon bland dessa professionella som kan ta ett samlat grepp om patientens vårdkontakter. Människor med svåra sjukdomstillstånd som cancer och äldre multisjuka är några av de patientgrupper som är mest utsatta och där behovet av samordning är stort.

När det gäller cancervården vidtas det i dag en rad åtgärder för att förbättra denna. Jag vill här peka på Socialstyrelsens arbete med att ta fram nationella riktlinjer för behandling av de största cancerformerna, bröstcancer, kolorektal cancer och prostatacancer. Arbetet med riktlinjerna sker utifrån en helhetssyn på cancervården.

Begreppet patientansvarig läkare, PAL, infördes i hälso- och sjukvårdslagen 1991. Syftet med att införa bestämmelsen om PAL var just att förbättra läkarkontinuiteten för patienterna. Tanken var att en PAL bland annat skulle samordna de undersöknings- och behandlingsåtgärder som vidtagits och se till att patienten skulle få en reell möjlighet att samråda och påverka vården och behandlingen. Som komplement till föreskriften om PAL, som tillämpas inom sjukhusvården, finns en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om fast läkarkontakt i primärvården.

Socialstyrelsen har gjort en utvärdering av reformen och lämnat vissa förslag till förändringar. Man har till exempel föreslagit att flera yrkeskategorier än läkare ska kunna vara patientansvariga. Jag vill dock betona att de bestämmelser som redan finns ger goda förutsättningar att förbättra kontinuiteten i vården. Det är viktigt att huvudmännen och tillsynsmyndigheten ser till att de tillämpas. Socialstyrelsens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 17 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Låt mig inledningsvis tacka ministern för svaret.

En cancerdiagnos är ett fruktansvärt slag i sig. Man orkar inte slåss mot både sjukdomen och vårdapparaten. Så säger en make till en cancerpatient som har väntat i månader på vård.

Sven Algotsson, 64, väntade fortfarande ett år efter första kontakten med vården. Fyra månader senare, nästan ett och ett halvt år efter första kontakten, fick han beskedet att han hade en tumör som var för spridd för att opereras.

Ulla Berg ringde runt i veckor för att få sin diagnos. Hon bollades mellan läkare i månader utan att någon tog ansvaret för hennes vård och hennes cancer.

Det är klart att det är många människor i Sverige som får en bra, högspecialiserad vård, men det är för många som får en för dålig. Det är för många som likt Ulla Berg eller Sven Algotsson bollas mellan vårdgivare på ett sätt som gör att man inte får den vård man skulle behöva.

Ett av problemen med detta är att det saknas någon som tar helhetsansvar för vården. Patienter beskriver hur de bollas mellan läkare eller bollas mellan andra yrkeskategorier utan att någon tar ansvar för hela vårdflödet. En lösning eller ett steg i rätt riktning skulle vara ett nationellt husläkarsystem.

Men det räcker inte med bara ett nationellt husläkarsystem. Nu vet jag att ministern, trots goda erfarenheter från Norge, inte vill ha ett sådant. Det får väl vänta på ett regeringsskifte. Men det handlar vid sidan om ett nationellt husläkarsystem om att hitta ett sätt att se till att den som är svårt sjuk, cancersjuk eller har en annan svår sjukdom, ska ha en person som tar det tydliga ansvaret. I vissa fall kan det vara en läkare i andra fall kan det vara en kurator. Det kan vara en bröstsjuksköterska. Men som patient ska jag veta att det finns en person inom vården som jag kan vända mig till och som kan förklara vad som sker och som kan ta ansvar för att jag får rätt vård.

När man läser lagtexten, hälso- och sjukvårdslagens 27 §, tror man att det är så här, för det står i den att ”om det behövs med hänsyn till patientsäkerheten, ska för patienten utses en patientansvarig legitimerad läkare”. Det är en reform som genomfördes i mitten av 90-talet och som låter väldigt bra. Problemet är att den i praktiken inte har fungerat. De patienter jag pratat om är exempel. Det finns tyvärr många, många andra.

Mot den bakgrunden föreslog Socialstyrelsen år 2000, som ministern beskriver i svaret, att man skulle förändra den här paragrafen och ersätta den med en reglering som skulle tillgodose patientens behov av kontinuitet och säkerhet i vården. Detta var år 2000. Sedan dess har förslaget gått ut på remiss. Ingenting har hänt.

I höstas, när Folkpartiet jobbade med cancervård, letade vi efter det här förslaget för att se vart det hade tagit vägen. Vi tyckte att det var en spännande idé att se om man kunde se till att få en person som tog helhetsansvaret för vården.

Vid kontakt med Socialdepartementet visade det sig att alla handlingar hade försvunnit. Ärendet fanns inte. När en journalist ringde upp verkade ingen på Socialdepartementet ha en aning om vad PAL är för något. Nils Blom, chefsjurist på Socialstyrelsen, säger så här: Det förvånar mig inte. Hela frågan har nog begravts av politiska skäl.

Nu får jag svaret av Ylva Johansson i dag att Socialstyrelsens förslag för närvarande bereds inom Socialdepartementet. I början av januari fanns det ingen ansvarig handläggare för det här ärendet. Den fråga som är väldigt central att ställa – den kan verka elak men är ändå intressant för landets patienter – är: Har ni hittat handlingarna på Socialdepartementet? Vet ni var ärendet befinner sig?

Om problemet inte är att ärendet har varit borta, att ni slarvat bort det, är ju frågan som inställer sig: Hur kan det ta snart sex år att över huvud taget komma till ett beslut i frågan om man ska göra något så att vi får en vårdlots för patienter som har svåra sjukdomar?

Anf. 18 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig först ta upp cancervården, som Erik Ullenhag inleder med. Jag delar uppfattningen att vi har brister inom cancervården. Det gäller framför allt likvärdigheten. På många håll fungerar cancervården mycket bra, ibland till och med alldeles utmärkt, en av de bästa i världen. Samtidigt får vi oupphörligen rapporter om patienter som inte har fått den vården, inte har fått vård i tid eller inte har fått det bemötande som man har räknat med. Därför är det viktigt att vi kan vidta nationella åtgärder för att säkerställa alla patienters likvärdiga bemötande och vård överallt i landet.

Där hoppas jag mycket på de nationella riktlinjer från Socialstyrelsen som inom kort kommer att gå ut på remiss och som kommer att ta tag i flera av de här frågorna, också i ett helhetsperspektiv på cancervården. Det kan bland annat handla om sådant som rimliga väntetider vid olika typer av diagnoser.

När det gäller frågan om patientansvarig läkare eller någon annan funktion är det naturligtvis oförsämligt att säga att det inte finns någon person på Socialdepartementet som har ansvar för frågan eller att vi har gömt den eller glömt den. Det är naturligtvis inte sant. Självklart finns den på departementet.

Det har varit en svår fråga att ta ställning till. Jag tror säkert att Erik Ullenhag har läst på och vet att Socialstyrelsen i sitt förslag säger att PAL-funktionen fungerade mycket bra när den infördes men att den sedan successivt har försvagats. Där det finns en PAL i dag tyder Socialstyrelsens utvärdering på att PAL-ansvaret ofta uppfattas som ett behandlingsansvar inom den egna specialiteten. Ansvaret för patienten upplevs bara finnas då patienten finns inom den enhet där läkaren arbetar. Ingen av läkarna i Socialstyrelsens undersökning har uppfattat sig ha ett övergripande ansvar för kontinuitet, säkerhet och samordning, som ligger i PAL-funktionen.

Det här är allvarligt. Det är allvarligt att PAL inte finns, men det är också allvarligt att de där de finns inte uppfattar sig på det sätt som var avsikten när patientansvarig läkare infördes.

Då bör man ändra i den lagstiftningen. En förändring som Socialstyrelsen har föreslagit är att man tar bort 27 § i hälso- och sjukvårdslagen och i stället lägger ansvaret på verksamhetschefen. Jag tvekar lite till en sådan förändring. Jag är rädd att det inte är en förstärkning av den nödvändiga kontinuiteten och att någon tar ansvar för den kontinuiteten inom sjukvården. Om man bara tar bort den befintliga skyldigheten att ha en patientansvarig läkare, därför att alla inte lever upp till den, och i stället

lägger den på verksamhetschefen är jag rädd att det inte leder till en förbättring. Jag menar att ansvaret ändå alltid ytterst ligger på verksamhetschefen. Jag tror snarare att man kanske behöver jobba med någon annan typ av lagförändring än den Socialstyrelsen har föreslagit.

Anf. 19 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Nu säger ministern att det är oförskämt av mig att säga att ärendet hade kommit bort och att det är oförskämt av mig att säga att det inte finns en handläggare på Socialdepartementet för ärendet hur man ska se till att det finns någon som har helhetsansvaret för exempelvis den svårt cancersjukes vård.

Då inställer sig frågan, ministern, om Svenska Dagbladet och Svenska Dagbladets journalister är oförskämda och ljuger. Så här stod det i Svenska Dagbladet den 1 januari 2006: ”När SvD ber att få tala med någon ansvarig handläggare på Socialdepartementet blir svaret att det inte finns någon. Alla handlingar har försvunnit och ingen verkar trots efterforskningar ha en aning om vad PAL är för något.”

Är det som stod i Svenska Dagbladet fel? Om det är fel förutsätter jag att ministern har kontaktat tidningen och försökt få in en rättelse. Jag har inte sett någon.

Ministerns statssekreterare Kent Waltersson säger i sin kommentar: Från regeringens perspektiv spelar det ingen roll att ingen handläggare har hand om ärendet längre. Är Kent Waltersson felciterad?

Jag kan, trots att jag befinner mig i opposition, ha full respekt för att saker kan hamna snett eller hamna mellan stolar. Jag tycker att det är lite väl lång tid att det tar nästan sex år att utreda en så här väldigt central fråga för de svårt sjuka, att få en patientansvarig person inom vården.

Om regerandet ska förbättras måste man i någon mening, när den här typen av slarv har skett, fundera på: Vad gjorde vi för fel? Hur gick det till? Vart tog ärendet vägen? Varför har ingenting hänt på snart sex år om Ylva Johansson i dag säger att det är en mycket viktig fråga? Det är den frågan som inställer sig.

Antingen är det så att Svenska Dagbladet och dess journalister har fel, skriver felaktigt, ja, närmast ljuger eller är oförskämda, för att använda Ylva Johanssons ord. Eller också är det något som har gått fel på departementet, och då måste Ylva Johansson som minister fundera på vilka rutiner man kan ha för att det här inte ska ske igen.

Jag debatterar mycket gärna cancervården med Ylva Johansson. För ungefär fem år sedan föreslog Cancerfonden och andra att vi skulle ha en nationell cancerplan i Sverige. I ärlighetens namn var flera partier, inklusive mitt eget, tveksamma till den typen av planer, det vill säga att ta ett samlat nationellt grepp om cancervården.

I vårt parti ändrade vi oss i somras och sade att de regionala skillnaderna är så stora att vi måste se till att vi tar ett nationellt grepp om cancervården. Det här är en folksjukdom där i snitt 130 personer varje dag får ett besked om cancer – det kan bli fler i framtiden. Medborgarna accepterar inte de regionala olikheterna, att man får en typ av vård i Lund och en annan typ av vård i Boden eller i Arvika. Det ska inte medborgarna behöva acceptera. I det läget har vi sagt att vi behöver ett nationellt grepp om cancervården, i samråd med professionen.

Ylva Johansson erkänner själv bristerna. Det är något annat än de nationella riktlinjerna. Jag hoppas att Ylva Johansson i det här fallet kan göra som Folkpartiet. Vi har bytt ståndpunkt. Vi har sagt att det behövs en nationell cancerplan. Sedan har vi fått med oss de övriga allianspartierna i den frågan. Min förhoppning är – de här frågorna har en sådan vikt för så många människor som drabbas att det är bra med stor politisk enighet – att även Ylva Johansson kan se behovet av en nationell cancerplan och ett nationellt grepp över cancervården.

Jag får tyvärr upprepa min fråga. Vi kan diskutera detaljerna, hur man utformar en lagstiftning för att se till att den svårt sjuke får en ansvarig för vården. Men hur kan det ha tagit snart sex år på Socialdepartementet? Om vi är överens om att frågan är väldigt viktig, Ylva Johansson, vad har hänt med den om den har beretts hela tiden, om den har haft en handläggare hela tiden?

Det är inget problem, Ylva Johansson, för oss politiker att då och då säga att vi har gjort fel och att vi ska bättra oss. Det är bättre än att låtsas som att det inte har varit något problem i den här frågan. Det är tveksamt.

Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är självklart att vi på Socialdepartementet vet vad en patientansvarig läkare är. Det är självklart att de förslag som har lämnats till departementet inte har försvunnit och inte är försvunna. Det finns alltid ansvariga enheter som ansvarar för alla frågor på vårt departement. Den beskrivning som har getts i tidningen under nyårshelgen var felaktig på den punkten.

Anledningen till att det har tagit tid att komma fram med förslag är att själva sakfrågan är ganska svår. Jag är ledsn, fru talman, att Erik Ullenhag inte verkar vilja diskutera sakfrågan: Hur ska vi göra med lagstiftningen i fråga om patientansvarig läkare? Är det bra att gå på Socialstyrelsens förslag, att avskaffa den paragrafen och i stället lägga ansvaret på verksamhetschefen? Jag själv tvekar om detta. Jag är rädd att det kan uppfattas som att vi försvagar ansvaret, om en person ansvarar för kontinuiteten och har det övergripande ansvaret för varje individ som har behov av en sådan funktion.

Jag skulle snarare vilja gå i en annan riktning, där vi kanske skulle titta på en annan typ av lösning i lagstiftningen. Det här är ju ändå det som kärnfrågan gäller. Jag tycker att det är synd, fru talman, att Erik Ullenhag inte vill diskutera den frågan. Jag är intresserad av vad som är Folkpartiets ståndpunkt. Är det Folkpartiets ståndpunkt att vi ska gå på Socialstyrelsens förslag och ta bort paragrafen? Vad är annars lösningen i detta?

Sedan tar Erik Ullenhag upp frågan om en nationell cancerplan. Jag tycker att Erik Ullenhag gör det på ett sakligt och bra sätt. Vi hade en utredning, som Erik Ullenhag väl känner till, som fick i uppgift att fundera på om det är en bra idé att ha nationella planer för olika diagnoser, till exempel en cancerplan. Den kom med sitt betänkande och tog tydligt ställning emot detta. Jag tror att det då inom flera politiska partier och i sjukvården fanns en stor förståelse för det ställningstagandet.

Samtidigt när vi tittar på cancervården och dess utveckling, och inte minst cancervårdens utmaningar och möjligheter, tycker jag liksom Erik Ullenhag att det inte finns någon anledning att behårt stå fast vid den

tidigare ståndpunkten. Jag tycker att vi ska vara öppna för att pröva tanken om en cancerplan. Det kanske är motiverat i det här fallet. Jag kan se flera skäl till att det skulle vara det. Därför har jag nyligen gett Socialstyrelsen i uppdrag att överväga detta, att titta på förutsättningarna för en nationell cancerplan.

Även om det fanns skäl för de argument som framfördes i utredningen kan det finnas skäl för att ta ett annorlunda beslut när det gäller cancer och en nationell cancerplan. Jag är öppen för att undersöka detta.

Anf. 21 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Vi kanske inte ska fastna i exakt vad som har hänt på Socialdepartementet. Jag noterar att Ylva Johansson glider mellan inläggen. I det förra inlägget var det oförskämt att säga att det inte fanns någon handläggare som hade ansvaret för ärendet. I inlägget därefter handlade det om att det nog fanns en enhet som hade ansvar för ärendet. Det är två olika saker. Det var nog så att det inte fanns någon handläggare. Så var det när vi från Folkpartiet ringde, och så var det när journalister ringde. Man sade också att ärendet hade kommit bort. Det kan hända.

Men det intressanta är vad vi gör nu, och det ska jag svara på, Ylva Johansson. Du kan få ett tydligt svar på vad Folkpartiet gör.

Vi vill till att börja med införa ett nationellt husläkarsystem, där en person har ansvar för varje medborgare i Sverige, efter norsk modell och brittisk modell. När jag har pratat med läkare i England har de beskrivit hur husläkaren hela tiden håller kontakt med den högspecialiserade vården och ringer och kollar upp vad som sker med patienten. Det är något som inte sker i Sverige, för vi saknar det systemet.

I kombination med husläkarsystemet behöver vi hitta en lagreglering. Jag kan inte gå i god för att just Socialstyrelsens förslag är det absolut riktigaste. Men det ska vara en lagreglering som tydligt ser till att den svårt cancersjuka har en person som hon kan vända sig till i det läget då hon är under vård eller behandling. Man ska inte hamna i det läget att man bollas mellan läkare. Jag beskrev ett par patienter inledningsvis i den här debatten.

Jag tycker att det är ett glädjande besked från Ylva Johansson att det börjar finnas en öppning för att i alla fall titta på en nationell cancerplan. Faktum är att landets cancerläkare och patientorganisationerna efterlyser just en nationell cancerplan. Folkpartiet har inte flyttat sig i den riktningen i ett vakuum, utan det gäller också hur verkligheten ser ut. Vi har till exempel lyssnat på verksamhetscheferna vid 24 onkologiska kliniker i Sverige, som skrev så här i en artikel: Under senare år har vi alla märkt påtagliga förändringar i förutsättningarna att upprätthålla en högkvalitativ och jämlik cancersjukvård över landet. Det är en ganska allvarlig kritik från 24 cancerläkare.

Jag hoppas att Ylva Johansson till slut, när hon har tillsatt ytterligare en utredning, ska landa på att vi får en nationell cancerplan och att vi gemensamt med professionen kan ta fram den. Cancervården i Sverige har alldeles för stora brister.

Anf. 22 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig ta det sista först. Cancervården i Sverige har inte bara brister. Den har framför allt möjligheter och åstadkommer väldigt mycket bra i dag.

En av orsakerna till att det blir skillnader i bemötande och i behandling handlar om att utvecklingen av cancervården går fantastiskt fort, vilket är otroligt glädjande. Nya mediciner och nya behandlingsmetoder kommer fram i ett fantastiskt snabbt tempo, och det ger stora möjligheter.

Det är viktigt att komma ihåg att det är det som är bakgrunden till många av de skillnader som vi ser i dag. Men det minskar inte behovet av att vi åstadkommer en skarp nationell likvärdighet utifrån patientens perspektiv.

Ett husläkarsystem kommer naturligtvis inte att kunna klara de utmaningar som svårt sjuka patienter möter när de bOLLAS mellan olika delar av den specialiserade vården. Det gäller en del cancerpatienter, men det gäller till exempel också multisjuka äldre. Jag tror att vi behöver titta på ett bredare perspektiv för att hitta en sådan funktion.

Jag är, som jag har sagt tidigare, tveksam till att helt enkelt ta bort 27 §, som föreslås från Socialstyrelsen. Jag är rädd att det uppfattas som en försvagning av den här funktionen.

Däremot tycker jag att Socialstyrelsen har helt rätt när man säger att det inte alltid måste vara en läkare. Många gånger kan det vara en annan funktion inom sjukvården som är bättre lämpad att svara för den här kontinuiteten. Det kan till exempel vara en strålningssjuksköterska. Det kan vara någon annan funktion beroende på vem patienten är, var patienten vårdas och för vilken diagnos. Man kanske på ett flexibla sätt inte skulle vara låst till att det måste vara en legitimerad läkare utan också kunna använda andra professioner inom sjukvården för den här patientansvariga funktionen, för att säkerställa kontinuiteten från patientens perspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2005/06:185 om ökningen av barnaga i Sverige

Anf. 23 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Helena Bargholtz har frågat socialministern vilka åtgärder hon är beredd att vidta för att motverka barnaga i Sverige, om hon är beredd att som Barnombudsmannen föreslår ta initiativ till Operation barnfrid i samma anda som Operation kvinnofrid och om hon avser att ta upp diskussioner med sina kolleger i EU om att förbud mot aga ska införas i EU:s samtliga medlemsländer. Frågan har överlämnats till mig.

Liksom Helena Bargholtz är jag stolt över vår svenska lagstiftning som uppmanar föräldrar att behandla sina barn med aktning och inte tillåter att barn utsätts för fysisk bestraffning eller annan kränkande behandling. Vi har alla ett ansvar för att motverka att barn blir kroppsligt bestraffade. Jag tänker då bland annat på mödravårdcentraler, barnavårdcentraler, hälso- och sjukvården, barnomsorgen, skolan och socialtjänsten.

När det gäller att motverka kroppslig bestraffning av barn vill jag börja med att gå några år bakåt i tiden. Det har gjorts mycket för att stärka skyddet av barn i utsatta situationer. Kommittén mot barnmiss-handel som arbetade under tiden 1998–2001 hade ett brett uppdrag. I det ingick att arbeta utåtriktat. Kommittén tog fram *Föräldraboken* som ger föräldrar exempel på hur de ska agera i vissa uppfostringsituationer.

Kommittén lämnade år 2001 en rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i slutet av 1900-talet. Rapporten visade att attityderna till kroppslig bestraffning förändrats kraftigt sedan 1979 då förbudet mot kroppslig bestraffning infördes. Av resultaten framgick också att kroppslig bestraffning som uppfostringsmetod minskat kraftigt. Antalet barn som straffas kroppsligt hade blivit färre, och de barn som straffades kroppsligt råkade också ut för sådan bestraffning mindre ofta än tidigare. För att säkert kunna uttala sig om det sedan dess skett förändringar krävs att man följer upp de studier som kommittén gjorde.

En indikator på hur grova kroppsliga bestraffningar ökat eller minskat ger den brottstatistik som Brå tar fram. Enligt de preliminära siffrorna för år 2005 har brotten mot barn i åldrarna 0–6 år där förövaren är känd minskat med 3 % medan samma brott ökat med 2 % i åldersgruppen 7–14. Att de anmälda brotten i den gruppen ökar anser Brå beror på att anmälningsbenägenheten ökar. Många skolor har numera som policy att anmäla våld till polisen.

Misshandel av barn är den allvarligaste formen av kroppslig bestraffning. Regeringen har under mandatperioden genomfört en rad åtgärder för att förebygga och motverka barnmisshandel.

Förslagen från Kommittén mot barnmisshandel resulterade i ett antal lagändringar genom propositionen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2003. Bland annat utökades anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen, och det infördes hänvisningar till anmälningskyldigheten i de lagar som reglerar verksamheter som regelbundet kommer i kontakt med barn. En särskild straffskärpningsgrund infördes i brottsbalken för sådana fall där brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten i ett barns förhållande till en närstående person. Socialstyrelsen fick ett antal uppdrag om bland annat samverka, statistik över våld mot barn och dödsfallsutredningar.

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att barn som misshandlas får stöd och hjälp och i vissa fall skydd. Socialstyrelsen har ett uppdrag att följa upp effekterna av lagändringarna. Uppdraget ska redovisas den 31 oktober 2006. Då kommer vi att få mer information om hur socialtjänstens arbete påverkats av de lagändringar som trädde i kraft 2003 och kan överväga om ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Sociala barn- och ungdomsvårdskommittén lämnade i oktober 2005 ett förslag till en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Kommitténs förslag är för närvarande ute på remiss och kommer därefter att beredas vidare i Regeringskansliet. En nationell handlingsplan har förutsättningar att ytterligare förbättra socialtjänstens insatser för de barn som utsätts för kroppslig bestraffning och misshandel.

Till sist: frågan om kroppslig bestraffning av barn och EU. Frågan har, som Helena Bargholtz väl känner till, hög prioritet inom Europarådet, och det pågår ett intensivt arbete på olika håll för att såväl förmå

staterna att införa förbud mot kroppslig bestraffning av barn som att samarbeta och sprida goda exempel på alternativa uppfostringsmetoder. Den sociala expertkommittén har tydligt uttalat att kroppslig bestraffning strider mot Europarådets sociala stadga. Expertkommittén för barn och familjefrågor inom Europarådet arbetar med att ta fram riktlinjer för *positive parenting*.

Vid ett ministermöte i Paris i november 2003 för ministrar med ansvar för barn- och familjefrågor inom EU på temat att förebygga miss-handel av barn höll jag ett anförande om hur vi i Sverige ser på kroppslig bestraffning av barn och hur det påverkat förhållanden för barn i Sverige.

Anf. 24 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag börjar med att tacka statsrådet för det omfattande svaret på min interpellation. Svaret handlar mer om barnmisshandel än om barnaga. Statsrådet vet lika väl som jag att det handlar om olika saker. Misshandel är ett brott. Oavsett om man misshandlar ett barn eller en vuxen så är det ett brottsbalksbrott. Aga regleras i föräldrabalken. Det är kap. 6. Statsrådet såg förvånad ut, men så är det. Jag tycker att det är signifikant för brottet att man talar om för föräldrarna att man inte ska aga sina barn i uppfostringsyfte. Det är det som vi har tyckt har fungerat så bra i Sverige under många år. När jag hör Barnombudsmannen förklara att hon är djupt oroad över att tendenserna till aga tycks öka nu mot att ha varit nästan borta sedan 1979, när agaförbudet infördes, tycker jag att man måste göra något åt det. Det är därför som jag har ställt frågor till statsrådet i min interpellation.

Vad är statsrådet beredd att göra för att motverka agan? Är statsrådet beredd att som Barnombudsmannen föreslår ta initiativ till Operation barnfrid i samma anda som Operation kvinnofrid? Och inte minst: Avser statsrådet att ta upp diskussioner med sina kolleger i EU om att förbud mot barnaga ska införas i EU:s samtliga medlemsländer?

Jag tycker inte att jag har fått svar på mina frågor. Det har handlat mycket om barnmisshandel, vilket är väldigt viktigt i och för sig att man tar tag i. Men det handlar om barnagan. Det blev en aktuell fråga förra året, minns jag. Vi läste i tidningarna att en styvpappa i Varberg gav sin 15-åriga dotter en örfil för att hon inte ville följa med honom i bilen. Det är just den typen av bestraffningar som aga handlar om. Det är ännu inte misshandel. Det är en mindre form av fysiska och psykiska bestraffningar. Det finns i föräldrabalkens underlag väldigt väl definierat vad barnaga är, nämligen att man daskar till – det är ju det vanliga – och ger en lättare smäll. Man knuffar kanske som förälder. Det händer att man nyper och drar barnet i håret, till och med tvättar barnets mun med såpa – det lär också förekomma.

Den här typen av aga leder väldigt lätt över till regelrätt misshandel, men det är det här man måste stoppa på ett tidigare stadium. Det är därför jag undrar hur statsrådet ställer sig till Barnombudsmannens förslag om att göra en ordentlig informationskampanj om att man inte agar sina barn i Sverige. Det blev ändå mycket uppmärksamhet kring den anti-agakampanj som kom 1979, där man bland annat – det tycker jag var mycket fiffigt – på mjölkpaketet kunde läsa att vi har förbud mot aga i Sverige.

Det var ett omdiskuterat förbud. Det tog lång tid innan vi fick igenom det i riksdagen. Många sade: Vi måste ju kunna ge våra barn lite kärleksfull smisk. Men tack och lov tog riksdagen beslutet att förbjuda barnaga. Därför vill jag höra nu när vi ser de här oroväckande tendenserna: Kan statsrådet tänka sig att dra i gång en ny informationskampanj, till nya föräldrar?

Anf. 25 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! När det gäller den juridiska biten är en örfil att betrakta som misshandel. Om du ger mig en örfil kan jag anmäla dig för misshandel. Du kommer säkert att få bekymmer i domstolen med att hävda att det inte var ett brott. Detsamma gäller mellan barn och vuxna. Man ska inte tunna ut handlingssättet genom att säga att det inte är ett riktigt brott. Det finns faktiskt möjligheter för rättsväsendet att agera även när det gäller den typen av bestraffningar. Jag tycker också att man ska göra det.

När det gäller Barnombudsmannens uttalanden om att barnagan har ökat så luskade vi lite i det. Jag blev också nyfiken. Vad hade hon egentligen för stöd för det? Vi ringde och frågade och undersökte från departementets sida. Vi ville se om det fanns någon undersökning. Man brukar göra enkätundersökningar där man frågar barn om de har blivit utsatta för brott, misshandel och aga under sin uppväxt. Det fanns inga sådana uppgifter. Det fanns inget stöd för detta påstående från Barnombudsmannen. När vi ställde frågor kring detta sade hon bara: Ja, vi har fått indikationer från olika håll som säger detta.

Om det var detta som startade Helena Bargholtz interpellationsskrivande – och det tror jag att det var – förstår jag det mycket väl. Men grunden för det som Barnombudsmannen gick ut med känns väldigt skral, och det ska nog sägas.

Den gängse bilden är annars att barnagan i vårt land har minskat oerhört kraftigt sedan vi införde lagstiftningen i slutet av 70-talet. På 60-talet visade undersökningar att nästan alla barn då och då agades. På 70-talet gick det ned mot hälften. År 1980 såg man i enkätundersökningar att det låg ungefär på hälften. Barnmisshandelskommittén gjorde en undersökning år 2000, och då hade det minskat till en så låg siffra som 8 % som sade att de blev agade minst en gång per år. Det gick alltså från 50 % ned till 8 % på dessa 20 år – en oerhört kraftig minskning. Sverige ligger också mycket lågt internationellt sett om man frågar barn om de blivit utsatta för våld hemma.

Detta hänger ihop med, precis som Helena Bargholtz påpekar, det opinionsbildande arbete som vi bedrivit under åren sedan lagen infördes, och inte minst att lagen finns som sådan. Sverige var först med denna lagstiftning, och sedan har ett antal länder följt upp – Danmark, Finland, Norge, Tyskland och Österrike, och ytterligare några länder är på väg. Sverige driver också väldigt aktivt denna fråga i internationella sammanhang.

Jag omtalar i interpellationssvaret ett ministermöte i Paris 2003 då jag talade om dessa saker, som jag brukar göra. Jag sade då att när jag var liten fick jag lära mig två saker om våld av min mamma. Det ena var att man inte skulle slå den som är mindre än en själv, och det andra var att man inte skulle börja slåss. Båda dessa grundregler bryter man ju mot om

man som förälder slår sina barn. Detta är alltså en linje som vi driver aktivt också på internationell botten.

Jag är glad för att Europarådet här har den inställning man har. Kanske är det på det sättet vi ska verka.

Jag värjer mig för att vi ska harmonisera EU-lagstiftningen på det här området – det är ju kanske det som egentligen ligger i förlängningen av Helena Bargholtz fråga. I så fall måste man föra upp också straffrätten på EU-nivå, och det väcker en mycket större diskussion. Då är det bättre att verka för att varje land självt genomför den här lagstiftningen.

Svar på
interpellationer

Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jo, visst vet jag om att detta arbete bedrivs i Europa- och Europarådssammanhang, inte minst av mig själv eftersom detta kanske är min mest prioriterade fråga i mitt arbete som ledamot i Europarådet. Det är nu också nio eller tio länder i EU som har infört ett förbud mot barnaga liknande det vi har.

Det är rätt som statsrådet säger: Barnaga är en typ av misshandel. Ändå är det bra att man reglerar det i föräldrabalken. Det gör det också lättare för många andra länder att ta till sig detta brott – det är min erfarenhet – om man inte omedelbart skickar polisen på dessa föräldrar utan tar det med de sociala myndigheterna i stället.

Jag har diskuterat denna fråga många gånger med mina kolleger i Europarådet, och jag vill bara berätta en härlig historia. En gång när jag talade om detta var det en rumänsk delegat i Europarådet som lyssnade på mig, och så sade han: Ja, jag har ju en liten fyraårig flicka hemma som jag brukar daska till när jag blir arg på henne. Men det ska jag aldrig göra mer! Det kändes så härligt – att veta att vi kan påverka bara genom att tala om detta!

Jag vet att statsrådet har varit i Paris och pratat om detta. Jag har till och med läst talet. Det var inget större fel på det. Men det räcker inte med ett tal! Vad jag framför allt är ute efter – det vill jag gärna säga – är att statsrådet ska ta kontakt med sina brittiska och franska kolleger. Så länge Storbritannien och Frankrike godkänner detta, till och med nästan uppmuntrar föräldrar att aga sina barn, är det jättesvårt att få ordentligt genomslag för den här frågan.

Jag har deltagit i debatter med bland annat engelsmän där många engelsmän har varit oerhört upprörda över att man inte har infört detta förbud – *banning corporal punishment*, som det heter – samtidigt som en person som Tony Blair tycker att det är okej att aga sina barn i uppfostringsyfte.

Resonemanget hos många i och för sig kloka personer att man tror att man kan aga barn kärleksfullt är också otroligt upprörande.

Det är därför jag har tagit upp denna fråga: Jag vill verkligen tjata på statsrådet och hans regeringskolleger om att när man träffar kolleger i EU man tar upp frågan person till person, så att säga. Vågar statsrådet ta denna debatt med sin labourkollega i den brittiska regeringen och fråga: Kan ni inte införa, kommer ni att införa, borde ni inte införa förbud mot aga i England? Samma sak gäller Frankrike. Till och med barnombudsmannen i Frankrike tycker ju att detta är okej och säger: Ja, men vi måste ju låta franska föräldrar aga sina barn. Jag vill att man talar om vilka goda erfarenheter vi har från Sverige. Det är det ena.

Det andra handlar om att åter påminna svenska föräldrar – och, vill jag också säga, utländska föräldrar – om detta. Det var ju det som Barnombudsmannen var orolig för: De utländska föräldrarna i Sverige känner inte till att vi har ett förbud mot aga. Här måste man gå ut med förnyad information via mödravårdscentraler och barnvårdscentraler och ge dem ett stöd. Det handlar inte om att straffa, utan det handlar om att hjälpa dessa föräldrar som känner att de inte kan uppfostra sina barn utan att aga dem. Det handlar om att hjälpa dem och visa att det går.

Det är därför jag är så angelägen om att man fortsätter att driva den här frågan.

Anf. 27 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag uppskattar sannerligen Helena Bargholtz engagemang i frågan. I grunden tror jag att vi har precis samma uppfattning.

När det gäller situationen i Storbritannien och Frankrike händer det faktiskt att den här frågan tas upp när vi träffas, också öga mot öga. Det är ändå på många sätt en symbolfråga hur man betraktar våld och våld inom familjen. Det är jag inte alls rädd för att göra.

Det finns också ett intresse för en svensk modell även från dessa länder. Vi hade för något år sedan ett besök från Wales, från den självstyrande organisation som finns där, där man just ville studera den här frågan och också ta med den hem till de brittiska öarna för att kanske kunna genomföra detta där. Sverige ses alltså som ett föregångsland på det här området, och det ska vi vara glada och stolta över. Som sagt ska vi inte heller vika för att använda de olika internationella forum som finns för att driva dem.

Jag tror att vi har samma uppfattning i grunden om detta. Möjligen är det så att jag också gärna kopplar detta till en större social fråga. Helena Bargholtz vill att vi på något sätt ska försöka kampanja oss ur det här, att vi ska ha mer av kampanjer, och det kanske vi ska. Jag är i och för sig övertygad om att vår linje kommer upp i olika familjerådgivningssituationer, till exempel när barn föds och i de familjeutbildningar som finns. Jag vet att så är fallet. Dock tror jag att frågan också måste kopplas till – och det måste man förstå – att bakgrunden till att barn agas inte bara är att föräldrarna inte vet hur de ska göra. Det kan också vara så att den sociala stressen som sådan i familjesituationen är väldigt stor och tung. Alla erfarenheter säger att ju större den sociala stressen är, desto större är risken för att våldet ökar i familjen.

Detta har Folkpartiet alltid förstått tidigare. Det är därför Folkpartiet ändå alltid har stått för något slags organiserade trygghetssystem när det gäller de sociala systemen. Men detta har ju Folkpartiet lämnat i dag. Jag skulle vilja ställa frågan till Helena Bargholtz, när hon nu ändå funderar över detta, vilka effekter hon tror det har för barn i utsatta familjer om man skulle skära ned deras ekonomiska situation på det sätt som Folkpartiet föreslår när det gäller nedskärningar i socialförsäkringssystemen. Vilka effekter tror hon att det skulle få när det gäller social stress och när det gäller våld i familjerna?

Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag kan inte säga att vi generellt sett vill skära ned på välfärden för barnfamiljer. Vi har ett familjestöds- och barnstödsprogram.

Vi lyfter särskilt fram barnfamiljernas behov av att få stöd och goda ekonomiska villkor på olika sätt – även om inte den modellen till fullo stämmer med den som Socialdemokraterna vill ha.

Menar statsrådet att det har blivit så mycket sämre i dag när det gäller utsatta barns villkor eller problemfamiljer än det var 1979? Jag får intrycket av att statsrådet menar att vi nu är på väg att få fler fall av barnmisshandel och barnaga därför att det nu är försämrade ekonomiska villkor för barnfamiljer. Men så är det inte. Enligt statsrådets tidigare uttalande har inte barnagan ökat. Statsrådet är lite motsägelsefull.

Det är klart att vi har olika förslag från Folkpartiet om hur utsatta barn ska få hjälp. Jag kan hålla med om att om familjen är pressad – samma sak gäller våld mot kvinnor – kan man ta till våld. Men min bedömning är ändå att familjer i dag inte är mer pressade än när barnagaförbudet infördes.

Anf. 29 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är precis så. Vi har gjort tre saker. En sak är att vi har skärpt lagstiftningen, och vi sänder ut den signalen. Den andra saken är att vi har informerat om den skärpta lagstiftningen. Den tredje saken är att vi har generella välfärdssystem som ändå klarar av att fånga upp de flesta situationerna så att människor kan känna trygghet.

Är man trygg motverkas också den sociala stressen, som vi vet har ett starkt samband med risk för våld. Det är precis det jag påpekade. Det är också därför jag ifrågasätter om Barnombudsmannens påstående har fog för sig. I alla fall har jag inte sett hårdfakta på detta ännu. Det är lösryckta uttalanden som hon bygger sina slutsatser på.

Min poäng är att om trygghet minskar den sociala stressen och därmed är våldsförebyggande i familjerna, då ska vi inte minska tryggheten. Vi ska inte skära ned på a-kassan, sjukförsäkringen, förtidspensionen och allt annat som ni föreslår. Jag bad Helena Bargholtz att fundera på detta. Betyder det något för familjernas sociala välbefinnande med sådana nedskärningar? Jag tror att det gör det. Jag tror att frågan därmed är mycket svårare än att bara prata lag- och opinionsbildning. Det måste finnas en tydlig ekonomisk och social faktor. Den bör vi vara medvetna om.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2005/06:198 om återinförande av den lika kommunala rösträtten

Anf. 30 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Gunnar Andrén, Folkpartiet, har i interpellationen ställt två frågor till statsrådet Jens Orback. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på denna interpellation.

Den första frågan gäller vilka åtgärder statsrådet avser att vidta om kommuner beslutar sig för att anordna kommunala folkomröstningar som ytterst berör den statliga skattepolitiken. Den andra frågan gäller vilka åtgärder statsrådet avser att vidta för att förhindra att kommunala folk-

omröstningar i frågor som rör fler kommuner i praktiken inte innebär att den graderade rösträtten återinförs. Bakgrunden till Gunnar Andréns interpellation är att frågan om trängselskatt ska prövas i en kommunal folkomröstning i Stockholms kommun och också kommer att bli en fråga i de nationella valen.

Kommunala folkomröstningar är ett instrument för demokratiskt inflytande. Folkomröstningar gör det möjligt för fullmäktige att inhämta synpunkter från medlemmarna i kommunen eller landstinget som ett led i beredningen av ett ärende.

Det är fullmäktige som har den exklusiva rätten att avgöra om en folkomröstning ska hållas eller inte. Lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar är begränsad till de grundläggande momenten i omröstningsförfarandet. I övrigt är det fullmäktige som fattar beslut om det som rör folkomröstningen. Frågor som hänger samman med en folkomröstning är alltså en angelägenhet för den kommun där initiativet om en folkomröstning väcks. En kommun kan inte påverka beslut om folkomröstningar i andra kommuner.

Den första frågan rör den kommunala kompetensen. I 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) anges att kommuner själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmar och som inte ska skötas enbart av bland annat staten eller annan kommun. Det står således en kommun fritt att hålla en folkomröstning i en fråga under förutsättning att frågan är formulerad på ett sådant sätt att den rör en kommunal angelägenhet. Hur en kommun väljer att formulera en fråga är dock inte något som regeringen har synpunkter på.

Möjligheten att hålla kommunala folkomröstningar har funnits i snart 30 år. Under denna period har ett sjuttioal folkomröstningar hållits. Nära hälften av dessa har rört indelningsärenden. För tre år sedan, år 2003, anordnades folkomröstningar om trängselskatt i tolv kommuner i Stockholms län. Därutöver har det också anordnats ett antal folkomröstningar kring trafikärenden och brobyggen. Mot denna bakgrund ser jag ingen överhängande risk för att kommunerna ska börja anordna folkomröstningar som berör den statliga politiken.

När det gäller den andra frågan vill jag betona att förtroendevalda i kommunfullmäktige är valda av medlemmarna i sin kommun och står till svars inför dem. En folkomröstning kan därmed endast fungera som medel för ansvarsutkrävande i den egna kommunen.

För övrigt är det viktigt att understryka att en kommunal folkomröstning alltid endast är rådgivande. Kommunmedlemmarna i Stockholms kommun ges alltså inte en direkt beslutanderätt över frågan om trängselskatt ska införas. Även om regeringen uttalat att folkomröstningen kommer att få betydelse för den fortsatta hanteringen av trängselskatter är det riksdagen som fattar de avgörande besluten.

Mot bakgrund av detta avser jag inte att vidta några åtgärder med anledning av de ställda frågorna.

Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag börjar med att tacka statsrådet för svaret.

Frågan har framför allt demokratiska bevekelsegrunder. Jag vill gärna beskriva bakgrunden till att jag har fått svaret från statsrådet. Det visar på

problemet för vanliga riksdagsledamöter att ställa frågor av stor vikt under debatt. Jag ställde frågan redan den 3 januari, som framgår av interpellationen. Det var i många avseenden en bemärkelsedag för hundra år sedan. Jag vill gärna tacka kammarskansliet och Ulf Christoffersson för bistånd. Först fann man att interpellationen över huvud taget inte kunde ställas, men sedan blev det ändå möjligt i formell mening. Men det är ett svårt problem för oss att veta vem sådana interpellationer ska ställas till. Jag vill gärna få fört till protokollet att det hade varit naturligt att ställa frågan till demokratiministern. Det är till honom jag har ställt min interpellation.

Jag har ett annat nyligt exempel på detta i ett frågesvar. Jag hade ställt en finansieringsfråga. Jag hade varit i kontakt med expeditions- och rättschefen inom statsrådets eget departement. Jag fick reda på att ett finansieringsfråga inte ligger under finansministern utan under ett annat departementet. Det är svårt att förstå.

Nu övergår jag till själva sakfrågan. Svaret på den fråga jag har ställt är nej. De medborgare som inte råkar bo i Stockholms kommun kommer inte att ha full rösträtt den 17 september. De får inte delta i en omröstning om en skattefråga som påverkar dem i lika hög grad som dem i Stockholms kommun.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet på den här viktiga punkten. Statsrådets svar ger intryck av en sak, medan de nu ledande kommunalpolitikerna i Stockholms stad ger ett annat svar på frågan om resultatet av folkomröstningen kommer att följas eller inte.

Jag har i grund och botten full förståelse för statsrådets svävande svar. Men medborgarna i Stockholms stad får ett annat besked av kommunens ledande politiker, att det är de som avgör frågan. Jag menar att det är helt orimligt att göra sådana utfästelser. Nu är vi inte helt ovana vid orimliga utfästelser i de här frågorna, men det går ju tillbaka till att vi har fått en förfärlig rödgrön röra i den här frågan. Här har träffats ett politiskt beslut som bland annat innefattar en folkomröstning som rör en statlig skattefråga.

Innan min talartid är utgången vill jag säga att det finns två kommuner utöver Stockholms stad som kommer att ha folkomröstning i den här frågan – och jag gör det av partipolitiska skäl – och det är Nynäshamn och Haninge. De här två kommunerna skiljer sig i den här frågan från alla andra kommuner utöver Stockholms stad genom att Folkpartiet och Socialdemokraterna gemensamt styr i de kommunerna. Där bygger man, enligt mitt sätt att se det, demokratin mer noggrant än i många andra kommuner. För mig som gammal liberal är det särdeles viktigt att demokratin alltid byggs med pedantisk noggrannhet.

Anf. 32 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag har svarat, som också Gunnar Andrén här antyder, att jag inte avser att vidta några särskilda åtgärder med anledning av det här förhållandet. Därmed inte sagt att frågorna om kommunala folkomröstningar är okomplicerade på något sätt. Jag skulle vilja säga att de är ganska komplicerade.

Det finns en rad olika fall där folkomröstningar har tagit upp frågor som i sin förlängning, om besluten verkställs i kommunen, fått följd för invånare i andra kommuner. Det tycker jag kan vara ett allmänt problem.

Jag har själv ett exempel från mitt hemlän, som jag tror att Gunnar Andrén känner till. Heby kommun folkomröstade i valet 1998 om att tillhöra ett annat län. En majoritet anslöt sig till den linjen. Man måste inte följa alla folkomröstningsresultat, utan de är endast rådgivande. Så var det i det här fallet också. Eftersom ett länsbyte i allra högsta grad också skulle påverka Sala kommun, som tillhör Västmanland, höjde många där sin röst och sade: Borde inte också vi få göra oss hörda i en sådan här diskussion eftersom det får konsekvenser i en rad olika frågor som berör vår kommun? Man får en ny länsgräns, och det påverkar samarbetet med skattemyndighet och arbetsförmedling. Det påverkar också indelningen av sjukvårdsupptagningsområden och så vidare. Det här berörde en del.

Här tog, som Gunnar Andrén känner till, Folkpartiet ställning tillsammans med övriga borgerliga partier och även med Miljöpartiet för att folkomröstningsresultatet skulle följas fullt ut. Folkviljan i den enskilda kommunen var viktigast. Vad de andra tyckte var inte relevant. Jag känner till den debatten ganska väl eftersom jag bor i länet. Man kan fråga sig vad som var rätt i det fallet. Så här har det varit även i andra folkomröstningar.

Jag tycker att det i grund och botten finns en viktig demokratisk aspekt med folkomröstningar. Det är bra att kunna pröva vissa frågor i folkomröstningar.

I det här fallet är det bra att man debatterar frågan men också synliggör de problem som finns. Man ska vara ytterst försiktig med kommunala folkomröstningar. Man måste veta hur man tar hand om resultatet på ett sådant sätt att kommuninvånarna som är med och röstar känner att det har varit betydelsefullt att rösta och att inte invånare i andra kommuner berörs på ett sådant sätt att det därmed uppstår en diskussion.

När jag tittar tillbaks kan jag se att sådana saker har förekommit. Men i stort tycker jag att folkomröstningar ändå har följt den grundtanke som finns, och det finns inget skäl att ändra på det här. Det finns heller inte, som jag har upptäckt, någon majoritet i Sveriges riksdag som har varit speciellt intresserad av att se över och förtydliga rätten till kommunala folkomröstningar. Om det skulle finnas har jag som kommunminister inga invändningar mot att man mycket väl skulle kunna titta på de faktiska konsekvenserna i det här fallet.

När det gäller själva Stockholmsfrågan kan jag bara hålla mig till det juridiska rättsbegreppet. En folkomröstning beträffande trängselskatt, oavsett i vilken kommun den genomförs, i den kommun som Gunnar Andrén nämnde men också i Stockholms kommun, är endast rådgivande. Frågan kommer ytterst att avgöras av Sveriges riksdag och den sammansättning som finns här hur det i fortsättningen kommer att bli. Något annat kan jag inte säga om jag ska hålla mig till det som gäller, och det tycker jag är viktigt att göra.

Anf. 33 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag uppskattar mycket att statsrådet tar upp det andra exemplet med just Heby kommun. Där handlade det i första hand om en länsindelningsfråga. Men den hade, som statsrådet helt riktigt påpekar, också aspekter vad gällde sjukvårdsupptagningsområden, skatteunderlag, trafikpolitik och många andra frågor. Där fanns det en minoritet som

önskade en förbättring som gick ut över andra i ett speciellt avseende, nämligen när det gällde närheten till sjukvård.

På motsvarande sätt kan jag se att det är orimligt att icke fler som berörs har möjlighet att påverka utgången i den här frågan. Nu säger statsrådet att svaret som jag har fått är utformat på strikt juridiska grunder. Jag kan också se att så är fallet. Det framgår nämligen inte alls vad regeringen tycker i sakfrågan. Just den fråga som jag har ställt avstår statsrådet med största noggrannhet, jag säger inte med pedantisk noggrannhet, att ta ställning till, nämligen om det är rimligt att vissa som berörs i den här regionen har en röst, nämligen de som råkar bo i Stockholms kommun, och att andra som råkar bo i kommuner som Solna och Sundbyberg, som ligger nästan inom Stockholms kommun, har noll röster.

Min utgångspunkt är att vi som tillhör partier, och det gör alla i den här riksdagen vill jag påstå, har att långt bortom de partipolitiska frågorna värna människors rätt till inflytande. I det avseendet är den folkomröstning som nu ska företas ett skräckexempel på den demokratiska utvecklingen. Här förnekas väldigt många människor som känner sig berörda, och som också får betala priset för den politiska uppgörelsen, rätten till folkomröstning. De känner sig svikna, och det kan jag mycket väl förstå. Jag kommer ju själv att tillhöra dem som har noll röster, medan statsrådet Orback, som jag ursprungligen råkade ställa den här interpellationen till fast det uppenbarligen var fel i förvaltningslagsmening, har en röst. Det blir ju väldigt påtagligt att vi i en fråga som berör oss båda i lika hög grad har så olika rösträtter. När jag skrev den här interpellationen ursprungligen, den 3 januari, var det just för att våra två partier med sådan styrka hade gått i bräschen för att se till att alla människor som berördes av någon fråga skulle behandlas lika.

Detta är en annan fråga än den som debatteras just nu i Stockholms-tidningar, om detta är en bra reform eller inte. Jag uppskattar att statsrådet inte har gått in på den frågan, för man kan ha olika meningar om ifall detta är en succé eller inte. Här gäller frågan hur vi över partigränserna ser till att människor känner att de har inflytande över frågor som de berörs av. På den frågan tycker jag inte att jag har fått ett tillfredsställande svar. Jag tycker inte att statsrådet bör vara nöjd med den utformning som denna folkomröstning har fått i Stockholm.

Anf. 34 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag har stor respekt för Gunnar Andrén. Jag vet att han är en god demokrat av högsta rang och att han värnar om de demokratiska intressena. Det är bra.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att sådant här fungerar på det sätt som det är tänkt. Problemet, som jag också tycker att Gunnar Andrén kan ta till sig något här, är att det nog inte finns någon optimal lösning när det gäller folkomröstningar beträffande beslut, hur de verkställs och hur de även kan beröra andra som finns utanför den kommun som folkomröstningen omfattar.

Vill man göra det ännu mer komplicerat kan man ju säga att kommunala beslut i enskild kommun också kan påverka personer i andra kommuner på ett sätt som dessa inte har kunnat påverka. Ett exempel som har förts fram i någon debatt någon gång är att en kommun kan besluta om parkeringsavgifternas storlek, något som i alla högsta grad påverkar dem

som pendlar in och kanske måste parkera sin bil för att kunna göra sitt jobb. Man har bara att betala den avgift som finns. Då kan man säga: Jag har som enskild person här inte haft någon möjlighet att kunna påverka. De politiker som har fattat det här beslutet, om det har fattats i fullmäktige, är inte ansvariga inför mig, för jag bor inte i den kommunen.

Vad jag vill säga med det är hur komplicerad den här frågan egentligen är när man utkräver demokratisk insyn och demokratisk påverkan fullt ut i de här systemen. Då tror jag inte att man på något sätt kan ha en genial lösning om man inte från Folkpartiets sida också är beredd att diskutera den kommunala folkomröstningsfunktionen i botten, se hur den används och analysera den ordentligt. Det är som jag sade tidigare: Själv kan jag ha en skepsis till användandet av den om det görs på ett felaktigt sätt. Men det får vi väl återkomma till senare.

Sedan kan jag inte låta bli att också känna att det är klart att det här påverkas av vad politiska partier i grund och botten tycker. Gunnar Andrén är, tillsammans med sitt parti, upprörd över situationen i Stockholm och trängselskatterna där. Det är ju ingen hemlighet vad Folkpartiet har tyckt i den här frågan redan från början. Man har ju satsat ett ganska stort förtroendekapital på att det här inte skulle fungera. Det finns väl partier som kanske varit tydligare på den punkten än Gunnar Andrén och hans folkparti. Däremot var det inte så när det gäller Hebyfrågan. Jag tycker att man kan dra en parallell även om färre personer berörs. Om man tycker att det är en mindre fråga av den anledningen kan alltid diskuteras. Man var inte alls uppjagad över den frågan. Där var det viktigast att folkviljan i den enskilda kommunen fick komma igenom. Det ger för mig vid handen, även om vi försöker vara oavhängiga demokrater, vilket jag inte betvivlar att Gunnar Andrén är, att det ändå har en betydelse i botten hur man ser på frågan, vad man har tyckt i grundfrågan. Det tycker jag också lyser igenom i behandlingen av den här frågan.

Sedan är det så, det vill jag förtydliga igen, att det är Sveriges riksdag som kommer att bestämma hur det blir med trängselskatten i Stockholms län, en eventuell förlängning eller ett upphörande. Det är ju riksdagen som ska avgöra detta. Det är ledamöterna som sitter i Sveriges riksdag som ska fatta det beslutet, som är ansvariga för det. Folkomröstningarna, oavsett vilka kommuner det handlar om, är rådgivande enligt den lag som finns och med det sätt som det hanteras på. Något annat svar kan man inte ge här. Så ser jag på det ur den strikta aspekten. Då kan man också säga att det demokratiska beslutet beror på vad riksdagen har för sammansättning när man ska fatta beslutet.

Anf. 35 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag instämmer i väldigt mycket av vad statsrådet säger. Så är det i den här frågan. I en mycket avgörande fråga vill jag dock säga att det är väldigt viktigt att statsrådet tydliggör – inte för oss borgerliga utan för sina vänner Socialdemokraterna i Stockholms stad – att det är någon annanstans än genom folkomröstningen eller i Stockholms stadsfullmäktige som frågan faktiskt avgörs, nämligen i Sveriges riksdag. På just den punkten har ju statsrådets partivänner i Stockholm för att få igenom det här förslaget förespeglat väljarna något annat, nämligen att det är de som i folkomröstningen avgör om trängselavgifterna ska vara kvar eller inte.

Sedan finns det en annan lång historia om vad man är för eller inte för. Jag har många gånger i denna talarstol, fru talman, sagt att hade vi fullföljt Dennispaketet 1993, som Folkpartiet stod bakom och som till exempel innehöll avgifter för bestämda vägar, hade mycket av det elände som vi nu har undvikits. Det gäller inte bara trängselskatten utan också själva trafiken. Vi hade haft en mycket mer utbyggd kollektivtrafik. Jag vill gärna säga att om man inte underlåtit att vidta korrekta åtgärder – och jag vill gärna säga att det aldrig är fel att vidta riktiga åtgärder – hade vi sluppit många av dessa problem.

Statsrådet berör parkeringsfrågan. Jag råkar bo i Danderyds kommun. Där inför man nu en reform som jag absolut ogillar, nämligen att det i stort sett bara är Danderydsbor som ska stå på infartsparkeringar som en följd av trängselavgifterna. Detta är ju i grund och botten som jag ser det en helt grotesk ordning. Vi måste ha en sådan ordning i Sverige att man ska kunna få parkera var man vill i vårt land. Inför man sådana här avgifter i en annan kommun förstår jag att medborgarna blir förtvivlade och vidtar åtgärder som jag, och säkert också statsrådet, det tackar jag för, egentligen inte kan försvara.

Anf. 36 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Beträffande parkeringen i Danderyd tror jag att Gunnar Andrén och jag är helt överens. Jag har noterat det också. Det är naturligtvis något som man verkligen kan höja på ögonbrynen åt. Där tycker jag inte att man lever upp till de demokratiska aspekterna och människans lika värde. Det var kanske inte det vi skulle prata om här, men det är en del av det.

Jag har inte så mycket mer att tillägga i den här diskussionen. Jag tycker att vi har gjort en bra probleminventering. Jag bara konstaterar att vi också är överens om att det är Sveriges riksdag som slutligen kommer att avgöra frågan. Det finns problem med kommunala folkomröstningar, hur olika aspekter kan påverka. Det finns fler exempel men jag ska inte ta upp dem i sista repliken, när Gunnar Andrén inte kan svara. Det går dock att belysa detta. Jag skulle inte ha något emot att man tog och funderade lite djupare just kring det här redskapet och vilka följder det kan ha. Å andra sidan kan jag säga att när vi gör en inventering av de 70 folkomröstningar som har gjorts har det ändå, om man jämför, i stort fungerat på det sätt som lagstiftaren funderade över.

Men det finns risker. Jag ser att det dyker upp nya folkomröstningar i en rad olika frågor som man över huvud taget inte har kommunal kompetens att besluta om. Man gör det för att försöka påverka en annan instans, som ska fatta beslutet. Det kan man också fundera på, om det ska användas på det sättet. Det kan man göra om man är inriktad på att det är på det sättet så att man inte sedan, när man har röstat, tror att man bestämmer med den folkomröstning som har gjorts och det uppstår en besvikelser. Då kan det bli ett demokratisk underskott på det sättet också som kan vara negativt för hela systemet. I grund och botten handlar det alltså väldigt mycket om vilken respekt man har för kommunala folkomröstningar, om när man använder dem och om hur man använder dem, om man ska behålla respekten för dem och digniteten på dem inför framtiden.

10 § Svar på interpellation 2005/06:202 om kontroll av statsförvaltningen

Anf. 37 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Gunnar Axén har frågat statsminister Göran Persson dels vilka åtgärder, mot bakgrund av de olika anklagelserna och fällande domarna om mutbrott, statsministern avser att vidta för att de statliga bolagen ska förhindra mutor och korruption, dels när statsministern avser att återkomma med en plan för att förhindra mutor och korruption inom statsförvaltningen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag understryka att korruption alltid med kraft måste bekämpas. En elementär förutsättning för en väl fungerande samhällsförvaltning är naturligtvis att den inte är korrupt. Olika mätningar som gjorts när det gäller graden av korruption visar att Sverige tillhör de länder i världen med den lägsta graden av korruption. Bra verksamheter kan givetvis alltid bli ännu bättre. En låg frekvens av korruption kan alltid bli ännu lägre. Vi får därför inte slå oss till ro. Vi måste alla som verkar inom offentlig förvaltning hjälpas åt med att ta itu med eventuella tendenser till korrupt beteende.

För statsförvaltningens vidkommande regleras myndigheternas åtaganden rörande intern kontroll av verksamheten. Det är regeringens uppfattning att en god intern kontroll verkar preventivt för att förhindra uppkomsten av bedrägligt beteende och ökar möjligheterna att upptäcka eventuella oegentligheter eller brott.

Ett arbete pågår för närvarande med att förtydliga och fördjupa kraven på myndigheternas interna kontroll. Avsikten är att skapa en ordning där kraven på den interna kontrollen inom statsförvaltningen ansluter till internationella standarder på samma sätt som till exempel svensk kod för bolagsstyrning gör.

Ett annat konkret exempel på ett verktyg till hjälp i detta arbete är den riksenhet mot korruption som i juli 2003 inrättades inom åklagarväsendet. Därutöver har jag tagit initiativ till en skrift för offentliganställda som rör dessa frågor.

Den fråga som interpellanten tar upp beträffande offentlig upphandling är ett exempel på en rättslig fråga som har att avgöras av domstol, antingen genom överprövning eller genom att skadestånd begärs. Jag är förhindrad att gå in på vad en eventuell sådan rättstvist skulle kunna utmynna i.

När det gäller de statligt ägda bolagen har regeringen – på de områden som interpellanten tar upp – på ett väldigt tydligt och konkret sätt visat vad som gäller. I den statliga ägarpolicy, senast redovisad i regeringens skrivelse 2004/05:120, 2005 års redogörelse för företag med statligt ägande, anges att bolagen ska ha en väl förankrad och gemensam etisk värdegrund i form av en etikpolicy. Ägarpolicy ställer krav på att bolagen även har ett handlingsprogram för hur den etiska policyn ska genomföras och kommuniceras inom bland annat bolaget. Regeringen

uppmanar i sin ägarpolicy också de statliga bolagen att ansluta sig till Globalt ansvar som är ett handlingsprogram för företag för att bekämpa bland annat korruption. Utgångspunkten är riktlinjer framtagna av OECD och principer angivna av FN:s Global Compact.

Regeringen har även valt att tillämpa svensk kod för bolagsstyrning på de statliga bolagen med bland annat höga krav på en god intern kontroll av verksamheten. År 2004 hade en majoritet av de statliga bolagen en antagen etikpolicy som tydligt anger att bolaget inte ska bedriva verksamhet som innebär brott mot lagstiftning eller mot företagets policy. Utvecklingen går mot att fler och fler av bolagen antar en etikpolicy.

När det gäller den operativa verksamheten, inklusive uppfyllandet av regeringens ägarpolicy, vilar ansvaret för detta ytterst på bolagets ledning och dess styrelse. Ledningen och styrelsen ansvarar för att säkerställa att bolaget bedriver sin verksamhet i överensstämmelse med lagar och regler och har en egen etikpolicy. Jag utgår från att verksamheterna bedrivs väl inom de ramar som lagar och regler anger.

Anf. 38 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag är säker på att Sven-Erik Österberg tar frågan på stort allvar, men jag tror tyvärr inte att regeringen har gjort tillräckligt mycket ännu.

I sitt svar säger statsrådet att vi enligt internationella mätningar har en låg grad av korruption i landet. Kanske är just det en omständighet som har gjort att vi inte har varit tillräckligt vaksamma under senare år. Vi kanske har varit nöjda med de goda resultaten och samtidigt blundat för en mycket osund utveckling inom staten under senare år. Dessutom har vi, enligt många, en mycket snäv definition av korruption.

Generaldirektören vid Konkurrensverket sade nyligen på en konferens om mutor, anordnad av Transparency international att det vore naivt att tro att korruption inte förekommer i Sverige eller att stat och kommuner är förskonade från korruption.

Korruptions- och muthärvan inom Systembolaget är i sig något som borde stämma till eftertanke. De krav på etikpolicy och annat som man har inom de statliga bolagen är uppenbarligen inte tillräckligt.

Nyligen inledde överåklagaren vid riksenheten mot korruption en förundersökning mot Svenska spels förra vd; misstanken är mutbrott.

Svenska spel har direktupphandlat varor och tjänster i strid mot lagen om offentlig upphandling och varit underleverantörer utan att det har funnits någon objektiv saklig grund för urvalet. Riksrevisionen har definierat ett antal områden där risken för mutor och korruption är stor inom staten.

De två första av dessa är när en myndighet eller ett statligt bolag upphandlar varor eller tjänster med ett stort ekonomiskt värde från leverantörer som arbetar i konkurrens, i synnerhet om den statliga institutionen har ställning som en oligopolist eller monopolist och verksamheten därmed är den enda ingången till slutliga kunder eller om ansvaret för inköpen är långt delegerat i organisationen.

De två andra områdena handlar om myndighetsbeslut som är av stort ekonomiskt eller legalt värde för enskilda eller företag, till exempel vid tillstånd för att bedriva en viss verksamhet, subventioner, ekonomiskt stöd och medborgarskap.

Riksrevisionen har gjort en stickprovskontroll och granskat ett statligt bolag, nämligen Apoteket AB, och två myndigheter, nämligen Banverket och Läkemedelsförmånsnämnden. Samtliga tre granskningar har visat brister i skyddet mot mutor. När det gäller Banverket sammanfattar Riksrevisionen sin slutsats på följande sätt:

Riksrevisionen bedömer att Banverket inte i tillräcklig utsträckning har skyddat sig mot de risker som den aktuella verksamheten innebär när det gäller mutor och annan otillbörlig påverkan. Banverkets ledning har underskattat riskerna i verksamheten samtidigt som den har överskattat effektiviteten i de åtgärder som man har vidtagit för att skydda verksamheten. Man har kommit fram till ungefär samma resultat när det gäller Apoteket och Läkemedelsförmånsnämnden.

Risken är att Systembolaget, Svenska spel, de brister som Riksrevisionen har konstaterat inom Banverket, Apoteket och Läkemedelsförmånsnämnden bara är toppen på ett isberg. Jag hoppas verkligen att regeringen vidtar åtgärder för att stävja den korruption som vi ser börjar breda ut sig inom statsförvaltningen och de statliga bolagen. Det finns egentligen tre följdfrågor som jag vill ställa till statsrådet:

Är statsrådet beredd att tillse att alla de myndigheter och bolag som Nämnden för offentlig upphandling har pekat på ska följa lagen om offentlig upphandling också kommer att göra så i framtiden? Det har ju inte skett hittills, trots att det är sju år sedan Nämnden för offentlig upphandling pekade på att ett stort antal bolag och myndigheter faktiskt inte följer lagen om offentlig upphandling.

Är statsrådet beredd att skärpa lagen om offentlig upphandling och till exempel ge Nämnden för offentlig upphandling rätt att föra talan i domstol? Slutligen undrar jag när regeringen kommer att lägga fram förslag om att ratificera FN:s konvention mot korruption.

Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Den sista frågan kommer jag inte att svara på. Det kan jag inte vid stående bord. Den vill jag avvakta med.

När det gäller lagen om offentlig upphandling har vi en översyn just nu och en utredning som ska lämna under våren. Vi har uppgiften att göra vissa justeringar i lagen, att förbättra lagen och framför allt att förenkla den och göra den tydligare för både upphandlande enhet och leverantör för att se till att lagen fungerar bättre.

Jag tror att man måste ha klart för sig om det som Gunnar Axén pekar på när det gäller Svenska spel att den saken inte är prövad. NOU är ju inte domstol. De lägger en rekommendation och gör en bedömning. Om man är upphandlande enhet eller inte kan bara fastställas slutgiltigt om saken blir prövad och man får se den ur juridisk aspekt. Det är viktigt att vidhålla en god svensk sed att inte döma i förväg och dra långtgående slutsatser innan en sak har blivit prövad på juridisk grund. Det är viktigt att peka på när det gäller Svenska spel och andra bolag där man kan ha funderingar kring om man är upphandlande enhet eller inte.

För övrigt har jag ingen annan åsikt än Gunnar Axén. Det finns inget annat än att jobba starkt med att se till korruption inte förekommer.

Jag vill ändå återkomma till det jag startade med. Vi kan se att svensk statsförvaltning står sig väl i internationell jämförelse. Vår modell med ett litet regeringskansli och fristående myndigheter har i hög utsträckning inneburit positiva erfarenheter med hög effektivitet, korta beslutsvägar och en god kontroll. Senast under det svenska ordförandeskapet i EU har vi sett att vi i jämförelse med andra länder i Europa står oss väl.

Det här fungerar också väldigt bra som helhet. Det Gunnar Axén pekar på är några fall som vi alla känner till. I all verksamhet som förekommer är det här några enstaka tillfällen. Det tar inte bort bilden av svensk statsförvaltning. Det betyder inte att man kan luta sig tillbaka och känna sig tillfreds med att det som har inträffat har inträffat. Det gäller att vara väldigt tydlig och jobba vidare med detta och se till att man förbättrar och finslipar processerna och att man i de enskilda bolagen, eller myndigheterna, har en ordentlig diskussion för att jobba fram bolagsstyrningen och det som rör etik och moral och se till att internkontrollen fungerar på bästa sätt.

Jag vet att man i ett bolag som Apoteket har tagit ett ordentligt ansvar. Styrelsen har haft ingående diskussioner kring de brister som påpekats. Hur gör man för att följa upp detta, hur hanterar man det för att få bort tankarna kring dessa påpekanden och hur får man ett säkrare bolag?

På Systembolaget har man haft juridiska provningar och anställda har blivit fällda. Det har satt fokus på hur man fortsättningsvis ska hantera detta för att det inte ska bli en återupprepning av det inträffade.

Det här är oerhört viktigt på alla sätt och vis. När jag har följt deras system och sett hur de har jobbat måste jag säga att de har gjort det på ett mycket förtjänstfullt sätt som också inger förtroende inför framtiden.

Anf. 40 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Lagen om offentlig upphandling är, som jag ser det, högst väsentlig när det gäller att stävja korruption inom statsförvaltningen. Och visst kan man säga att det är upp till en domstol att pröva och avgöra vilka bolag eller myndigheter som är upphandlande enheter. Låt mig återkomma till det.

Men faktum är att regeringen för snart åtta år sedan gav Nämnden för offentlig upphandling, alltså regeringens egen expertmyndighet när det gäller offentlig upphandling, i uppdrag att klargöra vilka myndigheter och bolag som var upphandlande enheter och skulle följa lagen om offentlig upphandling, LOU, fast de inte gjorde det. Då rapporterade man in detta till regeringen för omkring sju år sedan. Det visade sig att det var ca 20 statliga bolag och 60 dotterbolag till dem som borde vara upphandlande enheter och följa LOU enligt Nämnden för offentlig upphandling. Och då skulle regeringen kunna vidta åtgärder och klargöra för dessa bolag att de ska följa lagen om offentlig upphandling. Men det har inte gjorts.

Då kan man i stället välja att säga att vi måste få till en domstolsprövning av vilka bolag som är upphandlande enheter. Men problemet är ofta att underleverantörer känner sig förfördelade när ett statligt bolag har valt att direktupphandla från en leverantör och inte gått ut i en konkurrensupphandling. Och de underleverantörer som skulle ha velat lämna in anbud har inte fått delta i en konkurrensupphandling. De vågar ofta inte driva en process mot ett statligt monopolföretag som egentligen

kanske är deras enda kund på den svenska marknaden. De är rädda för att inte kunna komma i fråga för att få leverera varor eller tjänster längre fram i tiden.

Det är då vi kommer till nödvändigheten av att skärpa lagen om offentlig upphandling. Och det har vi haft ett löfte om från regeringen under många år. Det känner Sven-Erik Österberg till sedan sin tid i finansutskottet. Vi har under fem sex års tid blivit lovade att få ett nytt förslag till lag om offentlig upphandling utan att det har kommit något förslag. Nu hoppas vi att det kommer i vår. Jag hoppas att det då också innehåller en del skärpningar som bland annat gör det möjligt för Nämnden för offentlig upphandling att föra talan i domstol om en så kallad marknads-skadeavgift när man anser att lagen om offentlig upphandling inte har följts på rätt sätt. Det skulle göra det möjligt att driva sådana ärenden i domstol som enskilda entreprenörer och underleverantörer inte vågar göra själva med tanke på risk för framtida repressalier.

Det finns också en idé, som jag tycker är god, om att göra det möjligt för branschorganisationer att föra talan å olika underleverantörers och entreprenörers vägnar. Där skulle det vara väldigt glädjande om statsrådet i dag kunde ge ett besked om att den typen av förslag och skärpningar när det gäller LOU kommer att finnas med i den proposition som förhoppningsvis äntligen kommer till riksdagen i vår.

Vi får kanske möjlighet att längre fram komma tillbaka till FN:s konvention mot korruption. Det är bara drygt ett år sedan FN antog den, och det är väldigt få stater som har anslutit sig till den än så länge. Men jag tycker att Sverige borde titta på detta och överväga om vi inte borde ansluta oss till den konventionen så snart som möjligt, inte för att det i sig borgar för att motverka korruption inom staten, men det skulle kunna vara ett bra avstamp för ett fortsatt arbete för regeringen och inom statsförvaltningen för att motverka korruption och mutor.

Anf. 41 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag kan svara på den sista frågan. Den ingick inte direkt i Gunnar Axéns interpellation, så jag har inte direkt specialstuderat den. Men min medhjälpare har hjälpt mig här under resans gång.

På departementet jobbar man just nu med att ratificera FN:s konvention mot korruption. Och enligt planen ska proposition lämnas till riksdagen under hösten 2006. Där kan jag alltså ge ett exakt svar till Gunnar Axén så att vi slipper sväva i ovisshet om just den frågan.

När det gäller det fortsatta arbetet är jag den första att skriva under på att det är oerhört viktigt att vi fortsätter att jobba intensivt med just etikfrågorna och även frågorna om internkontrollen i både myndigheter och de olika bolagen. Jag gör inte heller bedömningen att läget på något sätt skulle ha blivit sämre än det har varit tidigare. Jag tror att vi har bättre och förfinade system som också följer upp detta och att det görs noggranna undersökningar av hur det fungerar. Det välkomnar jag verkligen och även att man skyndsamt och noga tar till sig de synpunkter som kommer fram när det gäller brister i systemet. De i regeringen som är direkt ansvariga för bolagen för också fram detta.

Jag som övergripande förvaltningsminister och så vidare för myndigheterna har inte heller någon annan ambition än att vara väldigt noga med att peka på detta. Och som jag sade inledningsvis kommer vi också i

vår att skicka ut en särskild skrift om dessa frågor till anställda i dessa verksamheter. Där pekas just på att vi som statsanställda i myndigheter och bolag alltid måste tänka på att vi agerar på ett sådant sätt att vi inte hamnar i en sådan sits att vår självständighet kan sättas på prov eller ifrågasättas.

Gunnar Axén ägnade det mesta av ett av sina inlägg till LOU och hanteringen av den. Nämnden för offentlig upphandling har gjort en bedömning utifrån sina aspekter. Den är inte juridiskt fastställd på ett sådant sätt att man vet exakt hur det är. Vissa bolag och vissa myndigheter har också haft invändningar här och haft andra ingångar när det gäller varför man anser att det kan ställa till problem att vara en upphandlande enhet enligt LOU. Jag känner till något bolag som hanterar och jobbar med privata företag där till exempel affärshemligheter eller uppgifter om produkter skulle bli offentlig handling i samband med anbud och så vidare. De skulle omöjliggöras som kunder. Det har funnits en rad olika aspekter och invändningar i fråga om detta.

Regeringen kan inte heller vara domstol i fråga om ärenden som berör NOU och enskilda bolag och myndigheter, utan de enskilda fallen måste prövas. Jag känner till att den problematik som Gunnar Axén pekar på finns. Därför är detta viktigt.

Vi gör nu en översyn av lagen om offentlig upphandling. Lindstam, som jobbar med detta, har en rad olika direktiv att följa upp. Jag har för avsikt att också plocka in ett antal gamla frågor, som har legat och vilat en tid, i den beredning som ska ske innan vi skriver en proposition. Jag vill inte här i dag gå in exakt på de olika delar som Gunnar Axén undrar finns med eller inte. Vi är fortfarande på ett beredningsstadium. Men det finns en rad olika delar som ska in i detta arbete för att stärka lagen, tydliggöra detta och stärka både den upphandlande enhetens roll och leverantörens roll så att man får en lag och ett system som fungerar bättre än i dag. Även om det har blivit bättre på senare tid finns det stora möjligheter att förbättra den offentliga upphandlingen.

Anf. 42 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Jag tycker inte att detta borde vara ett område som är partiskiljande. Det borde ligga i allas vårt intresse att motverka korruption och mutor och att se till att skattebetalarnas pengar används på ett korrekt och effektivt sätt.

Jag tänker därför inte förlänga debatten ytterligare, även om statsrådet i dag inte vill redovisa vad propositionen om lagen om offentlig upphandling kommer att innehålla. Men jag tar tacksamt emot beskedet att statsrådet i alla fall har noterat de problem som kan finnas för leverantörer som anser sig ha blivit felbehandlade av statliga bolag eller myndigheter som inte har följt LOU på rätt sätt. Jag hoppas att det kan komma in en del skärpningar i lagen om offentlig upphandling som ger dem större möjligheter att hävda sin rätt gentemot upphandlande statliga enheter.

Jag ser också fram emot ett förslag om en ratificering av FN:s konvention mot korruption som kommer framöver. Och vi får säkerligen anledning att återkomma till denna debatt längre fram. Men jag stannar där och tackar statsrådet så mycket för svaret.

Anf. 43 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag tycker heller inte att det finns skäl att ha några partiskillnader i synen på korruption, och det tror jag inte att vi har. Vi kan diskutera hur vi når målet och så vidare. Jag tycker att jag klart redogjort för regeringens stora ambition på området och det arbete som har lagts ned. Sedan kan man alltid kräva mer, men det är inte så lätt att man bara säger att nu är det förbjudet att göra något som är förbjudet, och så upphör det. Vi måste ha ett system för att följa upp det, och där människor blir involverade, och dagligen synliggöra de problem som kan finnas så att man kan undvika situationer som innebär att förtroendet för verksamheten naggas i kanten. Det är vad som ytterst sker när sådant här dyker upp. Det är inte bra för Sverige som helhet, och det är inte bra för vare sig de statliga bolagen eller myndigheterna i sig.

I grund och botten ser vi i vår jämförelse att vi har en stark offentlig förvaltning både när det gäller myndigheter och när det gäller de statliga bolagen. Där har vi nått långt, men vi ska jobba vidare, se till att vi blir ännu bättre och se till att programmen följs upp och verkställs ute.

Till sist kan jag försäkra Gunnar Axén att jag väl känner till problembilden när det gäller LOU. Vi hade ett rundabordssamtal med både leverantörer och upphandlande enheter före jul där vi gick igenom hur problembilden ser ut. Jag har en särskild lista på problem som jag tar med mig i arbetet med att skriva en proposition som pekar på några av de frågor som Gunnar Axén tar upp. Jag tar frågan på allra största allvar och ska se till att så att säga lyssna in hur problemen ser ut. Min stora ambition är att via lagstiftning förbättra på området så att vi stärker hela den upphandlande processen, vilket är väldigt viktigt. Det är viktigt att leverantörerna känner trygghet i den här processen. Men det är också viktigt att de som representerar upphandlande enheter har ett regelverk som gör att de känner sig trygga och vet att de inte gör fel.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2005/06:FPM39 SESAR – Ett projekt för utveckling av en ny generation av det europeiska systemet för flygledningstjänsten och bildandet av ett gemensamt företag KOM(2005)602 till trafikutskottet

12 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträden

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden torsdagen den 15 och fredagen den 16 december inkommit.

Föredrogs och bordlades åter
Justitiekammarens betänkanden 2005/06:JuU8–JuU10
Lagutskottets betänkanden 2005/06:LU12 och LU13

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 30 januari

2005/06:886 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Pär Nuder
Inkomstskattelindring för de flesta svenskar

2005/06:887 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till näringsminister Thomas
Östros

Den svenska bärbranschen

2005/06:888 av *Annika Qarlsö* (c) till samhällsbyggnadsminister Mona
Sahlin

Konverteringsstöd för att byta uppvärmningssystem

2005/06:889 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Justitieministerns opartiskhet

2005/06:890 av *Carina Hägg* (s) till socialminister Berit Andnor

Funktionella handikaphjälpmiddel

2005/06:891 av *Sverker Thorén* (fp) till försvarsminister Leni Björklund

Beredskapen i händelse av oljeolycka

2005/06:892 av *Sverker Thorén* (fp) till statsrådet Lena Sommestad

Beredskap vid oljeolyckor

2005/06:893 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Lena Sommestad

Vårt dricksvatten

den 31 januari

2005/06:894 av *Cecilia Wigström* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Utnämning av svensk kulturhuvudstad

2005/06:895 av *Jörgen Johansson* (c) till finansminister Pär Nuder

Fastighetsskatten och arrendeavgiften

2005/06:896 av *Cecilia Widegren* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Kontakt med polisen

2005/06:897 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Förtydliganden vad gäller lagen om hets mot folkgrupp

2005/06:898 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Upplysningsplikt efter att hemliga tvångsmedel använts

2005/06:899 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-

Christin Nykvist

Vanvård av djur

Prot. 2005/06:64
31 januari

2005/06:900 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Lokal tillsyn av djurskyddet

2005/06:901 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Infrastruktur och arbetstillfällen i Skaraborg

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 februari.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 27 januari

2005/06:784 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Reformering av omvårdnadsprogrammet

2005/06:789 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Ibrahim Baylan
Skolböcker som ökar fördomar mot invandrare och homosexuella

2005/06:821 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsminister Göran Persson
Uppföljning av Raoul Wallenberg-rapport

den 31 januari

2005/06:836 av *Lennart Kollmats* (fp) till vice statsminister Bosse Ringholm

Synen på jämställdhet vid internationella idrottsevenemang

2005/06:872 av *Jörgen Johansson* (c) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Kommunanställdas pensioner

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 februari.

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.52.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Meddelande om ändrad vöteringstid	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
5 § Svar på interpellation 2005/06:133 om undernäring bland äldre vårdbehövande	2
Anf. 1 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	2
Anf. 2 INGER RENÉ (m)	3
Anf. 3 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	4
Anf. 4 INGER RENÉ (m)	5
Anf. 5 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	6
Anf. 6 INGER RENÉ (m)	6
Anf. 7 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	7
6 § Svar på interpellation 2005/06:179 om patientsäkerhet inom sjukvården	8
Anf. 8 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	8
Anf. 9 KENNETH LANTZ (kd)	9
Anf. 10 MAUD EKENDAHL (m)	10
Anf. 11 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	10
Anf. 12 KENNETH LANTZ (kd)	12
Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m)	13
Anf. 14 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	13
Anf. 15 KENNETH LANTZ (kd)	14
7 § Svar på interpellation 2005/06:184 om patientens rätt till kontinuitet och samordning	15
Anf. 16 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	15
Anf. 17 ERIK ULLENHAG (fp)	16
Anf. 18 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	17
Anf. 19 ERIK ULLENHAG (fp)	18
Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	19
Anf. 21 ERIK ULLENHAG (fp)	20
Anf. 22 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	20
8 § Svar på interpellation 2005/06:185 om ökningen av barnaga i Sverige	21
Anf. 23 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	21
Anf. 24 HELENA BARGHOLTZ (fp)	23
Anf. 25 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	24
Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp)	25
Anf. 27 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	26
Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp)	26
Anf. 29 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	27
9 § Svar på interpellation 2005/06:198 om återinförande av den lika kommunala rösträtten	27
Anf. 30 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	27
Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp)	28

Anf. 32	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	29
Anf. 33	GUNNAR ANDRÉN (fp)	30
Anf. 34	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	31
Anf. 35	GUNNAR ANDRÉN (fp)	32
Anf. 36	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	33
10 §	Svar på interpellation 2005/06:202 om kontroll av statsförvaltningen	34
Anf. 37	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	34
Anf. 38	GUNNAR AXÉN (m)	35
Anf. 39	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	36
Anf. 40	GUNNAR AXÉN (m)	37
Anf. 41	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	38
Anf. 42	GUNNAR AXÉN (m)	39
Anf. 43	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	40
11 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	40
12 §	Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträden	40
13 §	Förnyad bordläggning	41
14 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	41
15 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	42
16 §	Kammaren åtskildes kl. 15.52	42

